

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ
НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМД-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітня програма: «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Петренка Олександра Івановича

(підпис)

Науковий керівник

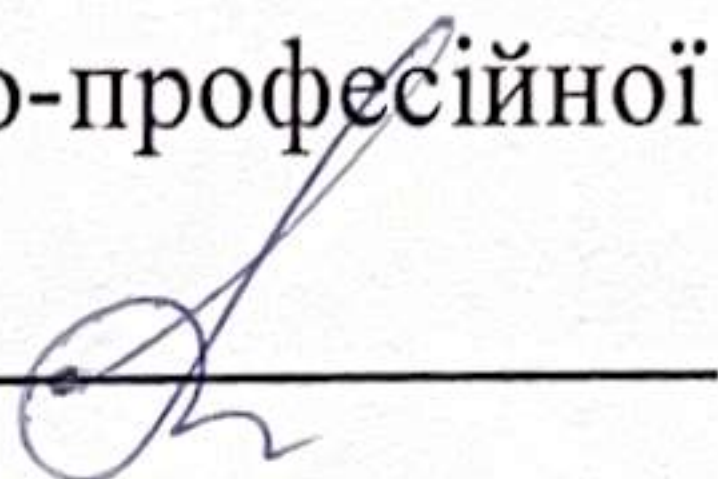

Болдова Антоніна Андріївна,

к.пед.н., доцент

Керівник освітньо-професійної

програми

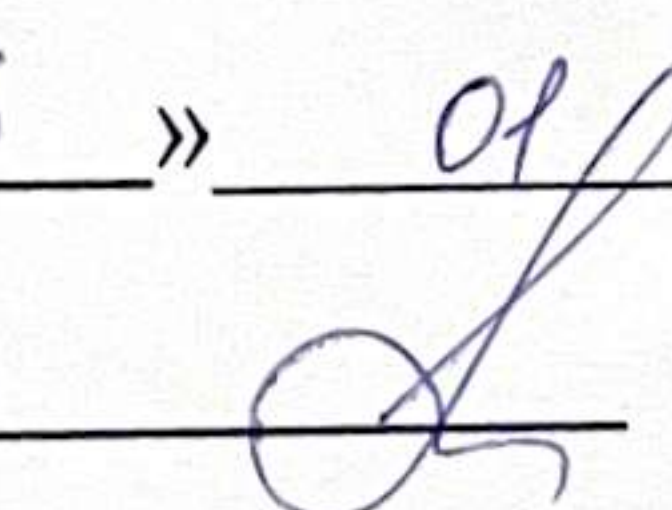
Чуницька Ірина Іванівна,

д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____

протокол від « 16 » 09 2025 № 11

Завідувач кафедри

Береславська Олена Іванівна

д.е.н., професор

Ірпінь – 2025р.

Реєстрація № 8 03.02.2025р. [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 31.01.2025р. [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 92 (відмінно) 03.02.2025р. [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Тришкетка І.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
[підпис] Гуреславська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)
[підпис] Ришченко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)
[підпис] Шинюга О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
Доповідь	від 0 до 10	9		03.02.2025р. Теремасюк О.І. Онишко С.В. Клюка О.В. Чуницька І.І. Ткачова А.А. Тришостка Л.О.
Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	24		
Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	46		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	92		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 46 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
92	A	5 (відмінно)	03.02.2025р	Теремасюк О.І. Онишко С.В. Клюка О.В. Чуницька І.І. Тришостка Л.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	3 (задовільно)
35-49	FX	2 (незадовільно)

факультет фінансів та цифрових технологій
кафедра фінансових ринків та технологій
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____ Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
« 12 » листопада 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти

Петренку Олександр Івановичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
**«ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА
ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ»**

Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732

2. Строк здачі закінченої роботи 30.10.2024р.

3. Мета роботи: розробка рекомендацій щодо активізації діяльності
інститутів спільного інвестування для підвищення їхнього впливу на розвиток
фінансового ринку України

Об'єкт дослідження: процес функціонування інститутів спільного
інвестування на фінансовому ринку України

Предмет дослідження: особливості діяльності ІСІ, їхній вплив на фінансовий
ринок та механізми управління активами

Орієнтована база дослідження: дані Національної комісії з цінних паперів та
фондового ринку, Української асоціації інвестиційного бізнесу, дослідження і
публікації вітчизняних науковців за останні 3 роки, інформація з відкритих
джерел

4. Вихідні дані до роботи Законодавча та нормативно-правова база
України, документи і статистичні дані НКЦПФР та Української асоціації
інвестиційного бізнесу, наукові роботи і дослідження за останні 3 роки,
інформація з відкритих джерел.

5. Перелік графічного матеріалу: Таблиці – 8 шт, Рисунки – 10 шт.

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за
кожним розділом):

Розділ 1. Теоретико-методичні та нормативно-правові особливості діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку

1.1 Місце та роль інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку

1.2 Специфіка діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку

Розділ 2. Аналіз діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України

2.1 Огляд сучасного фінансового ринку та спільного інвестування

2.2 Основні показники діяльності інститутів спільного інвестування управління їх активами

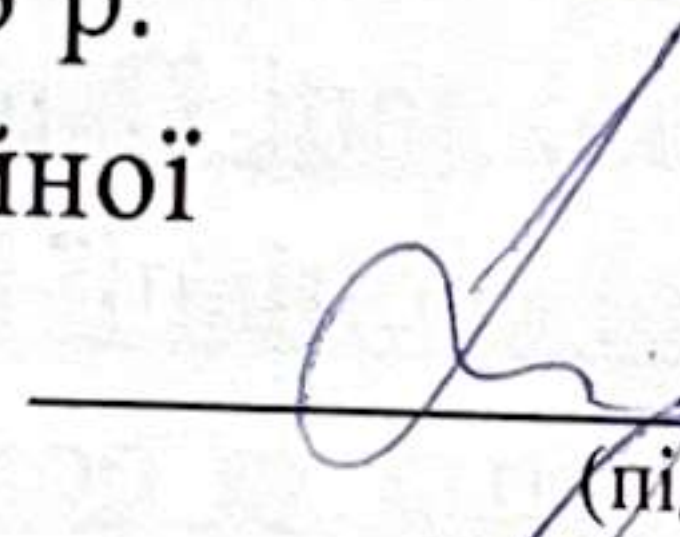
Розділ 3. Напрями активізації діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	30.10.2024 р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11.2024 р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	26.12.2024 р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	16.12.2024 р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	07.01.2025 р.
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.- 12.12.2024 р.	12.12.2024 р.
7	ЗАХИСТ	03.02.2025 р.	03.02.2025 р.

8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис)

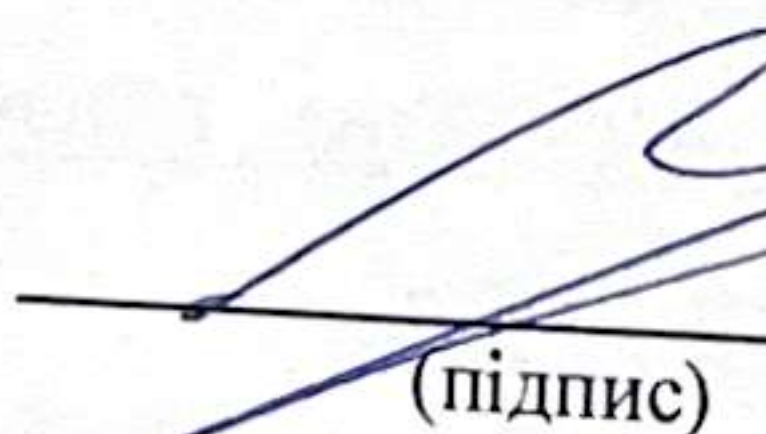
Коваленко Ю.М.
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Чуницька І.І.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

Петренко О.І.
(прізвище, ініціали)

Відгук
керівника випускної кваліфікаційної роботи на тему «Діяльність
інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України»
Петренка Олександра Івановича

В умовах нестабільної економічної ситуації в Україні та посилення зовнішніх і внутрішніх викликів для фінансового ринку роль ІСІ набуває особливої важливості. З одного боку, вони сприяють залученню інвестицій у реальний сектор економіки, а з іншого – забезпечують населенню доступ до інвестиційних інструментів з різним рівнем ризику і прибутковості. Однак, попри значний потенціал ІСІ, їх функціонування стикається з низкою проблем: недостатньою обізнаністю населення, обмеженістю інструментів інвестування та регуляторними викликами. Це і визначило необхідність ґрунтовного дослідження їх діяльності та пошуку шляхів активізації.

У роботі було систематизовано теоретичні та методичні підходи до оцінки діяльності ІСІ; досліджено нормативно-правову базу функціонування ІСІ в Україні; здійснено аналіз сучасного стану фінансового ринку України та місця ІСІ у його структурі; надано оцінку ефективності діяльності ІСІ за ключовими показниками; визначено проблеми та перспективи розвитку ІСІ в Україні; розроблено пропозиції щодо вдосконалення функціонування ІСІ та підвищення їхньої ролі на фінансовому ринку.

Здобувач вищої освіти Петренко О.І. працював згідно графіку. Робота виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, рекомендується до захисту з оцінкою «відмінно».

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ А.А. Болдова

Висновок кафедри про випускню кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Петренка О.І. після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «10» листопада 2024 р. № 10 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу (проект)

здобувача вищої освіти Державного податкового
університету

Петренка Олександра Івановича

На тему: «Діяльність інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України»

Актуальність теми

Тема кваліфікаційної роботи є надзвичайно актуальною, оскільки інститути спільного інвестування (ІСІ) відіграють важливу роль у залученні капіталу та розвитку фінансового ринку України. Питання підвищення ефективності їх діяльності та впливу на ринкові процеси потребує глибокого аналізу та практичних рекомендацій.

Наукова новизна

Робота містить нові пропозиції щодо вдосконалення функціонування ІСІ, зокрема рекомендації щодо активізації їхньої діяльності та підвищення ефективності управління активами, що є цінним внеском у сучасні дослідження цієї галузі.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу

Аналіз проведено на високому рівні з використанням сучасних джерел інформації, статистичних даних та ринкових показників. Текстовий і табличний матеріал логічно структурований і чітко відображає динаміку досліджуваних процесів.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації

Запропоновані рекомендації можуть бути ефективно використані компаніями з управління активами для оптимізації їхньої роботи, а також для формулювання пропозицій щодо вдосконалення регулювання та розвитку фінансового ринку України загалом.

Наявність недоліків

Недоліків, що суттєво впливають на якість роботи, не виявлено.

Загальний висновок і оцінка роботи

Кваліфікаційна робота заслуговує на високу оцінку, а її автор – на присудження відповідного рівня вищої освіти.

Рецензент:

Директор
ТОВ «КУА «ЕЛ.ДІ.АССЕТ МЕНЕДЖМЕНТ»

А.В. Височанська

«07» січня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Петренко О.І., «Діяльність інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України», м. Ірпінь, 2025

Мета роботи – розробка рекомендацій щодо активізації діяльності ІСІ.

Завдання: систематизація підходів до оцінки діяльності ІСІ, аналіз нормативно-правової бази, оцінка стану фінансового ринку та місця ІСІ оцінка діяльності ІСІ за ключовими показниками, визначення проблем і перспектив розвитку, розробка пропозицій щодо вдосконалення функціонування ІСІ.

Предмет дослідження – особливості діяльності та вплив ІСІ на фінансовий ринок. Об'єкт – процес функціонування ІСІ. Базою дослідження стали дані НБУ, НКЦПФР, УАІБ, дослідження за 2022-2024 роки.

Результати можуть бути використані для вдосконалення регулювання ринку ІСІ.

Ключові слова: ІСІ, КУА, НКЦПФР, інвестиції, активи, фінансові ресурси.

ANNOTATION

Petrenko O., "Activities of Collective Investment Institutions in the Financial Market of Ukraine," Irpin, 2025.

The purpose of the research is to develop recommendations for enhancing the activities of collective investment institutions (CIIs).

The tasks include systematizing approaches to evaluating CIIs' activities, analyzing the regulatory framework, assessing the financial market and the role of CIIs, evaluating CIIs' performance by key indicators, identifying development challenges and prospects, and proposing improvements for their functioning.

The subject of the research is the features of CIIs' activities and their impact on the financial market. The object is the process of CIIs' functioning. The research is based on data from the NSSMC, UAIB, and studies from 2022-2024. The results can be used to improve the regulation of the CII market.

Keywords: CIIs, AMC, NSSMC, investments, assets, financial resources.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	8
1.1 Місце та роль інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку	8
1.2 Специфіка діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	20
2.1 Огляд сучасного фінансового ринку та спільного інвестування	20
2.2 Основні показники діяльності інститутів спільного інвестування та управління їх активами	32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	42
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Розвиток фінансового ринку є ключовою умовою економічного зростання сучасної держави, адже він забезпечує ефективний перерозподіл фінансових ресурсів, стимулює інвестиційну активність та створює можливості для накопичення капіталу. У цьому контексті особливе значення мають інститути спільного інвестування (ІСІ), які виступають дієвим інструментом акумулювання коштів і їх раціонального розподілу між різними секторами економіки.

Актуальність теми. В умовах нестабільної економічної ситуації в Україні та посилення зовнішніх і внутрішніх викликів для фінансового ринку роль ІСІ набуває особливої важливості. З одного боку, вони сприяють залученню інвестицій у реальний сектор економіки, а з іншого – забезпечують населенню доступ до інвестиційних інструментів з різним рівнем ризику і прибутковості. Однак, попри значний потенціал ІСІ, їх функціонування стикається з низкою проблем: недостатньою обізнаністю населення, обмеженістю інструментів інвестування та регуляторними викликами. Це визначає необхідність ґрунтовного дослідження їхньої діяльності та пошуку шляхів активізації.

Стан розробки проблеми. Діяльність інститутів спільного інвестування є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед українських дослідників варто відзначити роботи А. Слободянюк, О. Могилевської, Ю. Коваленко, В. Корнєєва, Я. Белинської, Л. Пилипенка, О. Грицай, П. Сорокового які аналізують особливості функціонування ІСІ в умовах українського фінансового ринку.

Беручи до уваги високий рівень наукових праць цих авторів, слід зауважити потребу додаткового вивчення питань оптимізації моделі державного регулювання і адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, що й зумовлює доцільність обраної теми.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розробка рекомендацій щодо активізації діяльності інститутів спільного інвестування для підвищення їхнього впливу на розвиток фінансового ринку України.

Для досягнення мети поставлені такі завдання:

1. Систематизувати теоретичні та методичні підходи до оцінки діяльності ІСІ.
2. Дослідити нормативно-правову базу функціонування ІСІ в Україні.
3. Здійснити аналіз сучасного стану фінансового ринку України та місця ІСІ у його структурі.
4. Оцінити ефективність діяльності ІСІ за ключовими показниками.
5. Визначити проблеми та перспективи розвитку ІСІ в Україні.
6. Розробити пропозиції щодо вдосконалення функціонування ІСІ та підвищення їхньої ролі на фінансовому ринку.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес функціонування інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України.

Предметом дослідження є особливості діяльності ІСІ, їхній вплив на фінансовий ринок та механізми управління активами.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи: аналіз і синтез для дослідження теоретичних аспектів, економіко-статистичний аналіз для оцінки ефективності діяльності ІСІ, графічний метод для візуалізації отриманих результатів.

База досліджень. У роботі використано дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Української асоціації інвестиційного бізнесу, дослідження і публікації вітчизняних науковців за останні 3 роки, а також інформацію з відкритих джерел.

Науково-практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення регуляторної бази функціонування ІСІ, розробки практичних рекомендацій для суб'єктів ринку, а також для популяризації інструментів спільного інвестування серед населення.

Таким чином, робота спрямована на вирішення актуальних проблем розвитку ІСІ, що сприятиме підвищенню стабільності та ефективності фінансового ринку України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

1.1 Місце та роль інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку

Інститути спільного інвестування (надалі – ІСІ), такі як пайові фонди та інвестиційні трасти, мають важливе значення для фінансового ландшафту України. У процесі пострадянської економічної трансформації країни ці інституції стали ключовими інструментами для мобілізації капіталу та диверсифікації інвестицій. Проведемо аналіз місця, ролі та значення інститутів спільного інвестування на українському фінансовому ринку, розглядаючи їх історичний розвиток, внесок у стабільність ринку та виклики, з якими вони стикаються. Досліджуючи ці аспекти, ми можемо краще зрозуміти, як інститути спільного інвестування впливають на інвестиційне середовище в Україні та їхній потенціал для майбутнього зростання.

Історія інститутів спільного інвестування починається з 1774 року, коли данський комерсант Адріан Ван Кетвіч заснував інвестиційний фонд Eendragt Maakt Magt, що означає «єдність створює силу». Він просував ідею, що диверсифікація активів робить інвестування більш привабливим для інвесторів з невеликим стартовим капіталом.

Щоб зрозуміти роль інститутів спільного інвестування в Україні, спершу потрібно визначити їхню сутність та дослідити різні їхні види. Інститутами спільного інвестування, відповідно до Закону України «Про інститути спільного інвестування» є корпоративні та пайові інвестиційні фонди [1]. В Україні ІСІ почали з'являтися на початку 1990-х років, що збіглося з переходом країни до ринкової економіки. Нормативно-правова база, яка регулює ці установи, розвивалася, а Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) відіграє ключову роль у впровадженні законів,

що забезпечують прозорість та захист інвесторів. Останні тенденції свідчать про зростаючий інтерес до цих інвестиційних механізмів, що підтверджується збільшенням кількості активних фондів та активів під управлінням. Зростання відображає відновлення довіри до фінансового ринку, що свідчить про ширше економічне відновлення та поступову стабілізацію настроїв інвесторів.

Розглянемо основні напрямки щодо теоретичних підходів науковців до визначення місця та ролі ІСІ (Табл. 1.1.)

Таблиця 1.1. – Групування окремих напрямків визначення місця та ролі ІСІ в науковій літературі

Напрямок дослідження	Висновки
Динаміка ринку капіталу	<p>ІСІ мають вирішальне значення для перерозподілу капіталу, підвищення ліквідності та оптимізації транзакційних витрат на ринку капіталу України [2]</p> <p>Вони служать посередниками, накопичуючи кошти та надаючи альтернативні варіанти фінансування, що є життєво важливим з огляду на низьку ліквідність вітчизняних підприємств [3]</p>
Економічний вплив	<p>Корпоратизація підприємств в акціонерні товариства призвела до значного накопичення капіталу, особливо в низькотехнологічних секторах, що вплинуло на загальну структуру економіки [4]</p> <p>ІСІ відіграють важливу роль у залученні міжнародних фінансових</p>

	ресурсів, необхідних для сталого економічного зростання та технологічного прогресу [5]
Виклики та можливості	Незважаючи на свою важливість, інвестиційний клімат в Україні стикається з такими проблемами, як низька фінансова інфраструктура та залежність від іноземних кредиторів, що може перешкоджати ефективності інститутів спільного інвестування [5], [6]. Вирішення цих питань має вирішальне значення для посилення їхньої ролі на фінансовому ринку

Джерело: систематизовано автором самостійно

В останніх наукових дослідженнях можна виділити наступні теоретичні підходи до визначення місця і ролі інститутів спільного інвестування:

Функціональність ринку капіталу.

У статтях наголошується на економічній сутності ринку капіталу, яка включає такі функції, як перерозподіл капіталу, концентрація та перетворення заощаджень у інвестиції. Інститути спільного інвестування можна розглядати через цю призму, оскільки вони відіграють вирішальну роль у полегшенні потоку капіталу та інвестиційних можливостей серед різних учасників ринку. Це узгоджується з теоретичним розумінням того, як працюють ринки капіталу для підтримки економічного зростання та розвитку.

Ринкове посередництво.

В роботах висвітлено концепцію ринкового посередництва, яка стосується ролі посередників у оптимізації транзакційних витрат та наданні інформації. Інститути спільного інвестування можна розглядати як посередників, які об'єднують ресурси від кількох інвесторів для фінансування великих проектів, тим самим підвищуючи ефективність та зменшуючи

індивідуальний ризик. Цей теоретичний підхід підкреслює важливість таких інституцій в екосистемі ринку капіталу.

Динаміка спекулятивного ринку капіталу.

У статтях розглядається ринок спекулятивного капіталу як сукупність економічних відносин та механізмів. Інститути спільного інвестування можуть бути проаналізовані в цих рамках, оскільки вони часто займаються спекулятивною діяльністю, об'єднуючи ресурси для інвестицій, які можуть нести різний ступінь ризику та прибутковості. Розуміння їх ролі в спекулятивній динаміці може дати уявлення про їх вплив на волатильність ринку та поведінку інвесторів.

Інвестиційна мета та розподіл ресурсів.

Можна визначити, що класифікація фінансових інструментів базується на меті залучення фінансових ресурсів, а не на терміні обігу. Ця перспектива може бути застосована до інститутів спільного інвестування, оскільки вони часто зосереджуються на конкретних інвестиційних цілях, таких як розвиток інфраструктури або венчурний капітал, що впливає на те, як ресурси розподіляються на ринку капіталу.

Підводячи підсумок, можна визначити основу для розуміння теоретичного підходу щодо значення місця та ролі ІСІ через призму функціональності ринку капіталу, ринкового посередництва, спекулятивної динаміки та інвестиційної мети. Подальші дослідження можуть розширити ці теоретичні підходи для кращого визначення ролі інститутів спільного інвестування на ринку капіталу.

Розглянуті дослідження забезпечують основу, яка може призвести до кількох областей майбутніх досліджень та питань без відповіді щодо їх місця та ролі на фінансовому ринку.

Наведемо кілька потенційних напрямків дослідження:

Вплив на ефективність ринку капіталу.

Майбутні дослідження можуть дослідити, як інститути спільного інвестування впливають на загальну ефективність ринку капіталу. Це включає вивчення їхньої ролі у зменшенні транзакційних витрат та покращенні

поширення інформації серед інвесторів. Розуміння цього впливу може дати уявлення про те, як ці установи сприяють стабільності та зростанню ринку.

Стратегії управління ризиком.

Дослідження стратегій управління ризиками, які використовуються інститутами спільного інвестування, є ще однією важливою сферою. Дослідження можуть бути зосереджені на тому, як ці установи зменшують ризики, пов'язані з об'єднаними інвестиціями, і як їхні стратегії порівнюються з стратегіями окремих інвесторів. Це може допомогти прояснити їхню роль у підвищенні довіри інвесторів та стійкості ринку.

Регуляторні наслідки.

Нормативне середовище, в якому функціонують інститути спільного інвестування, є критичною сферою для майбутніх досліджень. Розуміння того, як нормативні акти впливають на їх діяльність та ефективність, може дати цінне уявлення про необхідні рамки, які підтримують їхнє зростання, забезпечуючи цілісність ринку. Це може призвести до рекомендацій щодо вдосконалення політики.

Поведінкові аспекти інвестиційних рішень.

Майбутні дослідження можуть вивчити поведінкові аспекти, що впливають на інвестиційні рішення в інститутах спільного інвестування. Це включає розуміння того, як колективні процеси прийняття рішень впливають на результати інвестицій та психологічні фактори, які стимулюють участь інвесторів в ІСІ.

Порівняльні дослідження в різних регіонах.

Проведення порівняльних досліджень інститутів спільного інвестування в різних регіонів чи країнах може дати уявлення про їх різну роль та ефективність у різних економічних контекстах. Це дослідження може допомогти визначити найкращі практики та отримані уроки, які можуть бути застосовані для покращення функціонування інститутів спільного інвестування в Україні та за її межами.

Вищевказані напрямки майбутніх досліджень підкреслюють необхідність глибшого розуміння інститутів спільного інвестування та їх

внеску у фінансовий ринок, усунення існуючих прогалин та покращення загальних знань у цій галузі.

Підсумовуючи, інститути спільного інвестування відіграють ключову роль на фінансовому ринку України, мобілізуючи капітал, сприяючи диверсифікації інвестицій та підтримуючи стабільність ринку. Їхній історичний розвиток, сформований змінним регуляторним середовищем та динамікою ринку, що постійно змінюється, підкреслює їхню важливість для української економіки. Однак, для повного розкриття їхнього потенціалу необхідно вирішити низку проблем, таких як регуляторні складнощі, ринкова нестабільність та конкуренція. Оскільки Україна продовжує розвивати свій фінансовий ринок, важливо, щоб інститути спільного інвестування адаптувалися до цих викликів і використовували свої переваги для створення більш надійного та інклюзивного інвестиційного середовища. Зрештою, майбутнє інститутів спільного інвестування в Україні буде залежати від їхньої здатності долати ці труднощі, продовжуючи відігравати важливу роль у фінансовій екосистемі.

1.2 Специфіка діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку

Специфіка діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку характеризується їх роллю посередників, відповідністю нормативним вимогам та інвестиційними стратегіями. ІСІ сприяють перетоку капіталу та управлінню ризиками, суттєво впливаючи на динаміку ринку.

Діяльність Інститутів спільного інвестування в Україні регулюються Законом України «Про інститути спільного інвестування» [1]. Згідно закону, інститути спільного інвестування поділяються на корпоративні та пайові фонди, які об'єднують кошти інвесторів для отримання прибутку від інвестицій у цінні папери, корпоративні права та нерухомість [1].

Пайовий інвестиційний фонд - сукупність активів, що належать учасникам такого фонду на праві спільної часткової власності, перебувають в управлінні компанії з управління активами та обліковуються нею окремо від результатів її господарської діяльності [1].

Корпоративний інвестиційний фонд - юридична особа, яка утворюється у формі акціонерного товариства і провадить виключно діяльність із спільного інвестування [1].

Пайові фонди залучають кошти від інвесторів у вигляді паїв, тоді як корпоративні фонди формують капітал через випуск акцій [1].

Наведемо класифікацію ІСІ, відповідно до чинного законодавства України на Рис.1

Структура активів ІСІ може включати різноманітні інструменти, такі як акції, облігації, нерухомість та інші фінансові інструменти, що дозволяє диверсифікувати ризики та підвищувати потенційний прибуток.

Діяльність інститутів спільного інвестування на фінансових ринках характеризується їх роллю посередників, відповідністю нормативним вимогам та сприянню інвестиціям. ІСІ виконують різні функції, що підвищують ефективність ринку та довіру інвесторів.

Розглянемо більш детально функції інститутів спільного інвестування.

Посередницькі функції:

ІСІ виступають посередниками між інвесторами та ринками капіталу, надаючи такі послуги, як андеррайтинг, який передбачає придбання акцій у компаній-емітентів та перепродаж їх інвесторів [7].

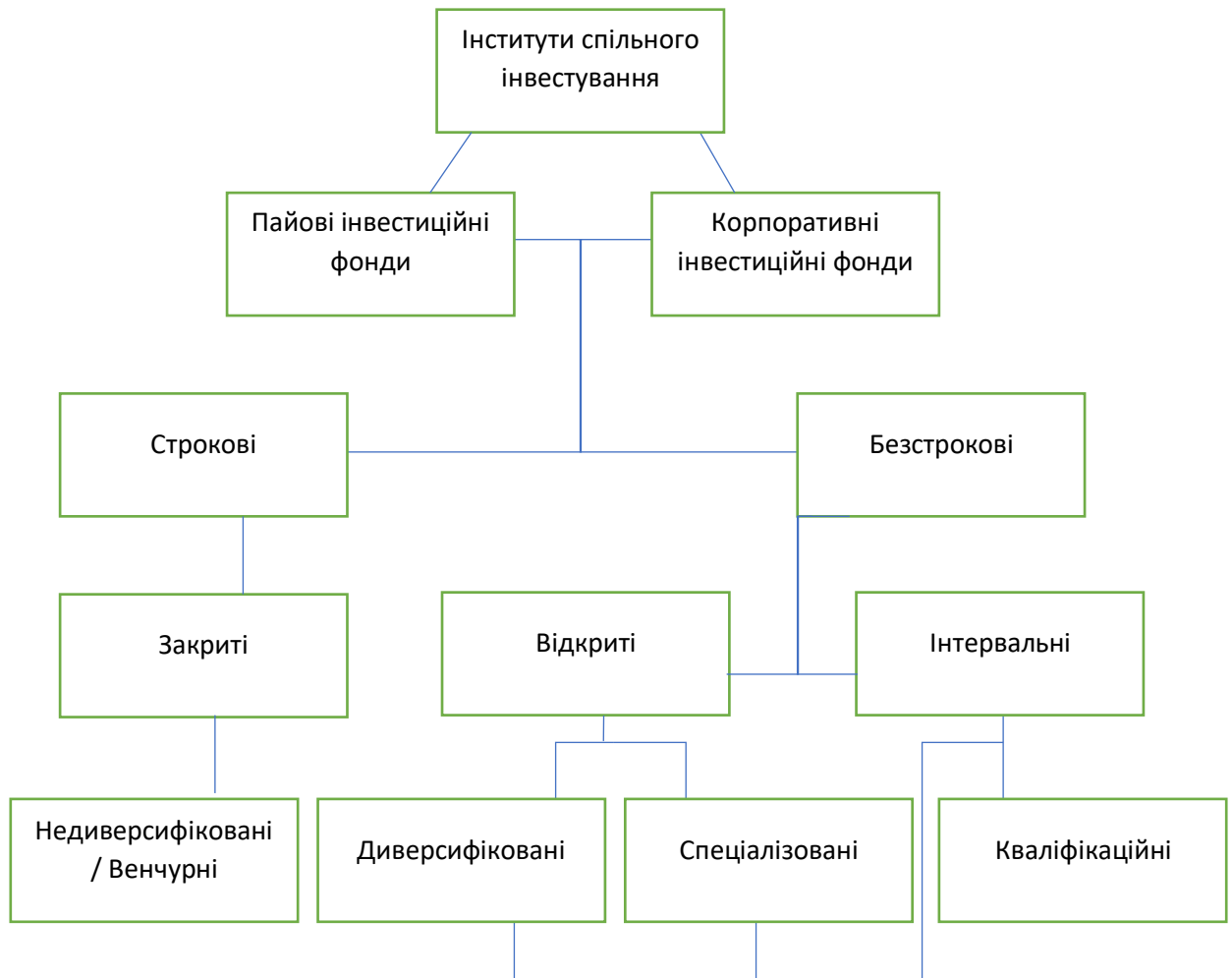

Рис. 1. Класифікація інститутів спільного інвестування відповідно до чинного законодавства України

Джерело: складено автором за даними джерела [1]

Вони також пропонують консалтингові послуги, які допомагають компаніям орієнтуватися у фінансовому плануванні та управлінні ризиками, тим самим підвищуючи ринкову вартість та полегшуючи доступ до міжнародних ринків [7].

Відповідність нормативним вимогам та управління ризиками:

Робота ІСІ жорстко регулюється, забезпечуючи дотримання законодавчих стандартів при ефективному управлінні коштами інвесторів. Це включає бухгалтерські та податкові практики, які мінімізують ризики, пов'язані з фінансуванням і інвестиціями.

Створення системи управлінського інформаційного забезпечення має вирішальне значення для моніторингу фінансових ресурсів та забезпечення дотримання нормативних положень. [8].

Сприяння інвестиціям:

ІСІ відіграють значну роль на ринках капіталу шляхом класифікації інвесторів (Рис. 2) та управління інвестиційними ресурсами (Рис.3), що є важливим для залучення фінансового капіталу та підвищення ліквідності ринку [9].

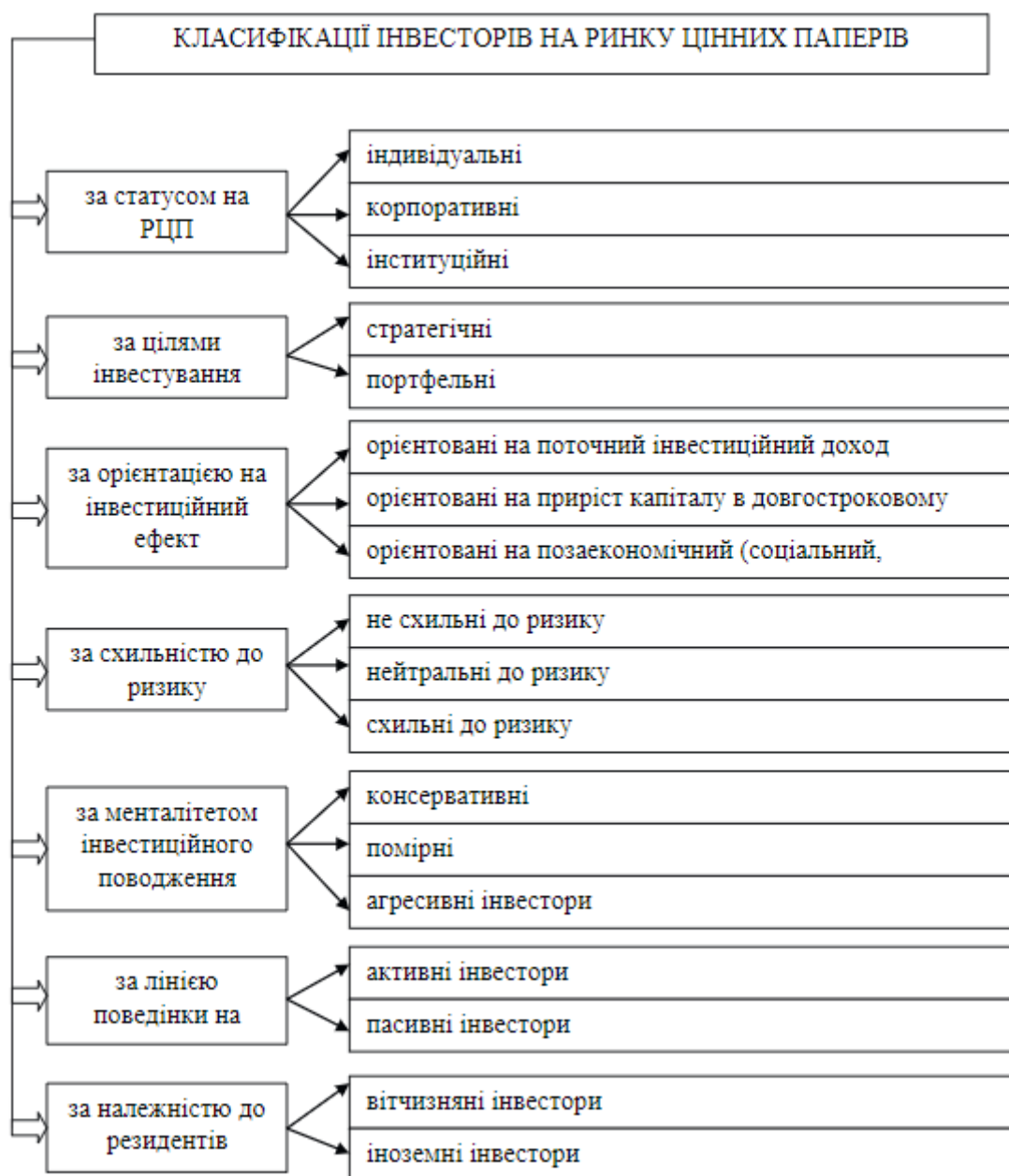

Рис. 2. Класифікаційний поділ інвесторів на ринках капіталу

Джерело: [9]

Рис. 3. Модель управління активами інституційних інвесторів на ринках капіталу

Джерело: [9]

Рис. 3 ілюструє загальну концепцію та етапи управління активами інституційних інвесторів.

Кожен етап управління активами інституційних інвесторів включає виконання відповідних завдань та операцій, які здійснюються різними учасниками ринків капіталу. Ці дії необхідні для задоволення інвестиційного попиту шляхом формування інвестиційних пропозицій на цих ринках.

Розглянемо їх більш детально:

1. Визначення обсягу потенційного вкладення коштів/капіталу, а також основних цілей інституційних інвесторів.

На цьому етапі інститути спільного інвестування оцінюють свої фінансові ресурси, які можуть бути інвестовані, та збирають інформацію про потенційні об'єкти інвестування. Інвестиційні якості об'єктів оцінюються за показниками дохідності (ефективність операцій, співвідношення доходів та

витрат), ризиковості (ймовірність отримання результату, відмінного від очікуваного) та ліквідності (здатність швидко перетворюватися на гроші без втрат для власників - залежить від якості фінансових інструментів та рівня розвитку ринків капіталу). Даний етап завершується первинним відбором фінансових інструментів, які залежить від обсягів майбутніх інвестицій та доступності фінансових активів.

2. Проведення моніторингу наявних фінансових інструментів.

На цьому етапі проводиться моніторинг фінансових інструментів, що включає аналіз та ретельне вивчення окремих видів фінансових інструментів, емітентів та торговців.

3. Формування інвестиційного портфеля.

Даний етап можливий за умови, якщо інституційний інвестор інвестує фінансові ресурси в різні об'єкти.

4. Управління інвестиційним портфелем.

Управління портфелем фінансових інструментів є продовженням третього етапу, де здійснюється сукупне управління портфельними інвестиціями, тобто фінансовими інструментами в портфелі.

5 (або 3 за відсутності етапу формування інвестиційного портфеля).
Оцінка ефективності інвестування.

Оцінка ефективності інвестування інституційних інвесторів включає в себе аналіз та оцінку отриманого прибутку за певний період з урахуванням мінімізації ризику.

Інститути спільного інвестування також сприяють розробці інвестиційних стратегій, які узгоджуються з ринковими тенденціями, таким чином впливаючи на загальну ринкову динаміку.

Хоча ІСІ є ключовими для посилення ринкових операцій, їх ефективності можуть перешкоджати зовнішні фактори, такі як економічна волатильність та регуляторні зміни, які можуть вплинути на поведінку інвесторів та стабільність ринку.

Таким чином, діяльність ІСІ на ринках капіталу характеризується безперервними потоками відновлення, оскільки воно постійно переходить від

одного етапу до іншого з можливими розширеннями, варіативністю та масштабністю. Реалізація цього процесу є специфічною і залежить від типу ринку (первинний чи вторинний; організований чи неорганізований), на якому він здійснюється.

Україна активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), для фінансування інфраструктурних проєктів. Ця співпраця підкреслює важливість інституційної підтримки та партнерств у сприянні інвестиціям у критичні інфраструктурні проєкти в країні [10]

Додатково, впровадження публічно-приватних партнерств поряд із залученням зарубіжних інвестицій може значно підвищити економіку України, особливо під час післявоєнного періоду [11]. Шляхом використання механізмів публічно-приватного партнерства, Україна може залучати інвестиції та сприяти інноваційному зростанню, що є важливим для економічного розвитку країни. Розвиток регіональних ІТ-кластерів в Україні також демонструє, як інституційні та інвестиційні аспекти грають важливу роль у сприянні інноваціям та економічній зближеності в країні [12].

Отже, специфіка діяльності інститутів спільного інвестування, відіграє дуже важливу роль у формуванні фінансового ринку в Україні. Шляхом підтримки інституційних інвесторів, розвитку методів і механізмів та партнерств Україна може покращити інвестиційний клімат, залучити більше коштів та забезпечити післявоєнне відновлення, економічний розвиток та зростання в країні.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

2.1 Огляд сучасного фінансового ринку та спільного інвестування

Триваючий військовий конфлікт в Україні має глибокий і далекосяжний вплив на фінансовий сектор, особливо щодо фінансових ринків, які зазнали суттєвих трансформацій у своїй операційній динаміці та нормативно-правовій базі. Війна послужила значним поштовхом для ретельної переоцінки численних політик та методологій, що регулюють фінансову діяльність, що призвело до інноваційного прогресу в регуляторній практиці та модифікацій щоденних операційних процедур, що використовуються учасниками ринку. Крім того, у фінансовому секторі з'являються нові траєкторії розвитку, які в першу чергу зосереджені навколо зростаючих тенденцій оцифрування, автоматизації та полегшення розширеного доступу до фінансових послуг, що стало можливим завдяки використанню передових технологій віддаленого зв'язку. Серед найважливіших факторів, які впливають на операційну ефективність фінансового ринку в періоди воєнного стану, є глибоке розуміння переважаючих ринкових викликів, необхідні законодавчі адаптації для вирішення цих викликів та стратегічне впровадження інноваційних фінансових продуктів, які відповідають економічному ландшафту, що розвивається.

24 лютого 2022 року указом президента України було введено воєнний стан у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації. Російські війська розпочали інтенсивні обстріли підрозділів Збройних сил України, перетнули кордони, а також нанесли ракетно-бомбові удари майже на всій території України. За період з 24.02.2022 внаслідок авіаційних бомбардувань росії відбулось значне руйнування транспортної інфраструктури, знищення великої кількості адміністративних будівель, лікарень, житлових будинків в різних містах України, є жертви серед військових та цивільного населення. Від

самого початку війна заподіяла значної шкоди економіці України, особливо через призупинення торгівлі та перенаправлення державних видатків. Збитки для України за два тижні війни склали близько 100 млрд. дол. Близько 30% бізнесу повністю або тимчасово зупинило роботу в Україні.

Ринок капіталу зазнає негативний вплив війни через:

- зниження ліквідності фінансових компаній;
- скорочення інвестиційного портфелю через фактичне припинення діяльності об'єктів інвестування;
- неспроможність частини банків та емітентів цінних паперів виплачувати процентні доходи;
- погіршення платіжної дисципліни через припинення роботи багатьох підприємств;
- зменшення надходжень пенсійних внесків через втрату джерел доходу фізичними особами (зокрема, біженцями) та вимушену зміну місця проживання мільйонів громадян України.

Рішенням НКЦПФР № 144 від 08.03.2022 року «Про упорядкування проведення операцій на ринках капіталу на період дії воєнного стану» [13], з урахуванням змін, прийнятих в період дії воєнного стану, з метою мінімізації негативного впливу наслідків військової агресії російської федерації проти України та сприяння стабільності ринків капіталу затверджено виключний перелік операцій, що можуть проводитись з активами ІСІ, на період дії воєнного стану.

З 08 серпня ринки капіталу та товарні ринки відновили свою роботу. НКЦПФР 04.08.2022 ухвалила рішення № 1053 [14], що скасувало майже всі обмеження на роботу на ринку капіталів і товарних ринків, запроваджені з початком повномасштабного російського вторгнення. Зокрема, визнається нечинним рішення НКЦПФР від 08.03.2022 № 144, яким з 24 лютого 2022 року було зупинено вітчизняний фондовий ринок (за винятком торгів військовими облігаціями). Відповідно, Національний депозитарій України відновив роботу в штатному режимі, були зняті обмеження на операції з активами інститутів

спільного інвестування та скасовуються решта обмежень, встановлених рішенням НКЦПФР від № 144.

З початком війни ринок капіталу та організовані товарні ринки було зупинено для протистояння панічним настроям населення, що могли б обвалити ринки та унеможливити їх повноцінну роботу в майбутньому. Окрім того, “заморожування” ринків дозволило знайти активи, пов’язані з агресорами - рф та білоруссю, та обмежити можливості таких компаній вести бізнес в Україні. Проте після понад п’яти місяців війни НКЦПФР оцінила готовність учасників фондового ринку до розбудови фінансового сектору та “відпустила” ручний режим функціонування ринку.

Разом з тим, згідно з Рішенням № 1053 НКЦПФР у період дії воєнного стану зберігаються заборони професійним учасникам ринків капіталу та організованих товарних ринків на операції з особами, пов’язаними із державою-агресором (рф, білорусь), а також з особами, щодо яких встановлені заборони згідно із законом про запобігання відмиванню грошей. До прикладу, встановлювати ділові відносини або вчиняти правочини із громадянами рф/білорусі заборонено, за винятком тих, що проживають на території України на законних підставах.

Крім того, розрахунки з другої частини операції РЕПО за договорами РЕПО щодо цінних паперів, укладеними до початку війни, строк виконання за якими припадає на період з 8 серпня 2022 року, а також виконання емітентом зобов’язань за заявками на викуп від учасників інститутів спільного інвестування відкритого та інтервального типу дозволено здійснювати лише з 22 серпня 2022 року. Для більш ранніх розрахунків (до 22 серпня 2022 року) були потрібні окремі дозволи НКЦПФР, видані на відповідний запит учасника ринків капіталу.

Триваюча війна в Україні має значний вплив на фінансовий сектор країни в усіх сферах.

Військовий конфлікт призвів до зменшення кількості страхових компаній та кредитних спілок. Це можна пояснити тим, що в умовах війни

багато компаній стикнулися з фінансовими труднощами, а деякі з них змушені були припинити свою діяльність.

В той же час, банки отримали більшу частку ринку. Це пояснюється тим, що банки зазвичай мають більші фінансові ресурси та можуть протистояти важким умовам краще за інші фінансові посередники.

Хоча кількість банківських відділень зменшилася, загальні активи банків залишилися стабільними. Це свідчить про те, що банки змінили свою операційну спрямованість, активно впроваджуючи цифрові рішення та інноваційні технології для збереження своєї діяльності [15].

Цифрові рішення допомагають фінансовим посередникам зменшити витрати на обслуговування відділень та забезпечити більшу доступність послуг для клієнтів, особливо в умовах війни, коли фізичний доступ до відділень може бути обмеженим.

Війна суттєво змінила методи роботи на фінансовому ринку [16]. Наведемо ключові зміни, які спостерігаються:

- Цифровізація послуг: Відбулася швидка та орієнтована на клієнта цифровізація фінансових послуг. Цей зсув призвів до віртуалізації послуг, де фінансові установи все частіше співпрацюють з компаніями Fin-Tech, щоб покращити свої пропозиції та покращити досвід клієнтів.

- Адаптація до регуляторних змін: Волатильність регуляторної політики через війну вимагала негайної відповіді фінансових установ. Їм довелося швидко адаптуватися до змін нормативних актів та обмеженого доступу до фінансових ресурсів, що вплинуло на їх операційні стратегії.

- Віддалені взаємодії з клієнтами: Фінансові посередники перейшли на моделі віддаленої роботи, що змінило спосіб їх взаємодії з клієнтами. Ця зміна створила платформу для просування нових продуктів та впровадження інноваційних бізнес-моделей, які задовольняють потреби клієнтів під час війни.

- Диверсифікація фінансових продуктів: Відбулася диверсифікація видів пропонованих фінансових продуктів. Зараз установи зосереджуються на

перетворенні заощаджень у валютні еквівалентні депозити та криптовалюти, які забезпечують більшу безпеку та гнучкість для клієнтів у невизначені часи.

- Покращені технологічні рішення: Фінансовий ринок зосередився на ефективному використанні технологічних рішень. Це включає модифікації додатків мобільного банкінгу та впровадження нових онлайн-пропозицій, які стали важливими для підтримки операцій під суворими обмеженнями щодо фінансових операцій.

- Нові партнерства та співробітництва: Війна спонукала фінансові установи встановлювати нові партнерські відносини та співпрацю, покращуючи їх здатність реагувати на виклики ринку та впроваджувати інновації у своїх пропозиціях послуг.

- Зосередження уваги на інклюзивності та доступності: Зростає акцент на створенні фінансових послуг, які є інклюзивними та доступними. Це досягається за рахунок використання віддалених каналів обслуговування клієнтів та віртуальних комунікаційних технологій, які мають на меті охопити ширшу аудиторію.

Зміни, перш за все, дозволили учасникам фінансового ринку надавати послуги максимальній кількості осіб із дотриманням норм безпеки як клієнтів, так і працівників фінансових установ і ринків капіталу. Величезним революційним кроком, який дозволив це зробити стала інтеграція в законодавчу і нормативну площину регуляторів ринку проекту онлайн-сервісу державних послуг Дія. Завдяки цьому сервісу величезна кількість громадян змогли отримати банківські, страхові послуги і інші фінансові послуги, оскільки стала можливою ідентифікація і верифікація, а також вивчення клієнтів в онлайн режимі.

В свою чергу, завдяки спрощенню процедур, інвестори фізичні особи стали одним з драйверів на ринку військових ОВДП Рис. 4.

На 1 травня 2024 року загальний портфель військових облігацій у фізичних та юридичних осіб дорівнював 113,6 млрд грн, що майже в 2,2 раза більше порівняно з 52,6 млрд грн на 1 травня 2023 року.

Рис. 4. Військові ОВДП в обігу станом на 01.05.2024р.

Джерело: складено автором за даними джерела [17]

Зазначені зміни відображають стійкість та адаптивність фінансового ринку перед серйозними проблемами, що виникають через триваючий конфлікт, підкреслюючи важливість інновацій та гнучкості для підтримки стабільності.

Війна в Україні суттєво вплинула на ринок венчурного капіталу, що призвело до посилення побоювань до ризику серед інвесторів та зменшення можливостей фінансування стартапів. Ця ситуація посилилася більш широкою економічною нестабільністю, спричиненою триваючим військовим конфліктом, яка вплинула як на місцеву, так і на міжнародну динаміку інвестицій.

Ухилення від ризику стає ключовою все більш характерною поведінки. Інвестори венчурного капіталу та приватного капіталу повідомляють про

відмову від проєктів акцентуючи на занадто високому ризику, при цьому інвестори виходять з ринку, зокрема банки та пенсійні фонди [18].

Нові та існуючі проєкти стикнулися з серйозними викликами щодо фінансування. Стартапи в Україні стикаються з екзистенційними загрозами через труднощі у забезпеченні власного фінансування та підтримці ліквідності, причому фірми, що підтримуються віртуальними капіталами, стикаються з більш серйозними проблемами, ніж приватні компанії [18], [19].

Інвестиційний ландшафт в Україні характеризується зростаючим інтересом до технологічних стартапів та інноваційних компаній, а також розвитком відновлюваної енергетики, оборонного та агропромислового комплексу. Військовий конфлікт спричинив деякі обмеження у венчурному фінансуванні, але загалом країна продовжує залучати іноземні інвестиції завдяки своїм економічним і технологічним потенціалам. Незважаючи на труднощі, Україна залишається привабливим ринком для інвесторів, особливо у сферах технологій та агробізнесу.

Секторні можливості: Незважаючи на виклики, такі сектори, як оборона, енергетика та логістика, представляють потенційні інвестиційні можливості, при цьому значні потреби в капіталі виявлені в енергетиці (177 млрд грн) та логістиці (123 млрд грн) [20].

Енергетичний сектор України характеризується найбільшим інвестиційним потенціалом, який становить близько 177 мільярдів гривень. Це вказує на критичну потребу в модернізації енергетичної інфраструктури країни та значні можливості для проєктів у сфері відновлюваної енергетики. Оскільки Україна прагне диверсифікувати свої джерела енергії та зменшити залежність від зовнішніх постачальників, інвестиції у відновлювані джерела, такі як сонячна, вітрова та гідроенергетика, стають особливо важливими.

Сектор логістики та інфраструктури має інвестиційний потенціал у розмірі 123 мільярдів гривень. Триваючий конфлікт в країні підкреслив критичну важливість надійних та ефективних логістичних і транспортних систем для військових і цивільних потреб. Сучасні логістичні рішення є

необхідними для забезпечення швидкого і безпечного переміщення товарів та людей, що робить цей сектор пріоритетним для інвестицій.

Сільське господарство залишається одним з ключових секторів української економіки, завдяки історичному значенню країни як великого аграрного виробника. Інвестиції у цей сектор мають значний потенціал, особливо у напрямках підвищення продуктивності та впровадження сталих практик. Збільшення ефективності використання земельних ресурсів, розвиток органічного землеробства та впровадження новітніх технологій можуть значно покращити показники цього сектору.

Металургійна промисловість є однією з ключових галузей для інвестицій. Україна володіє багатими ресурсами та значними виробничими потужностями у цій галузі, що створює можливості для відновлення та розвитку економіки. Інвестиції у модернізацію виробничих процесів та впровадження нових технологій можуть значно підвищити конкурентоспроможність української металургійної продукції на світовому ринку.

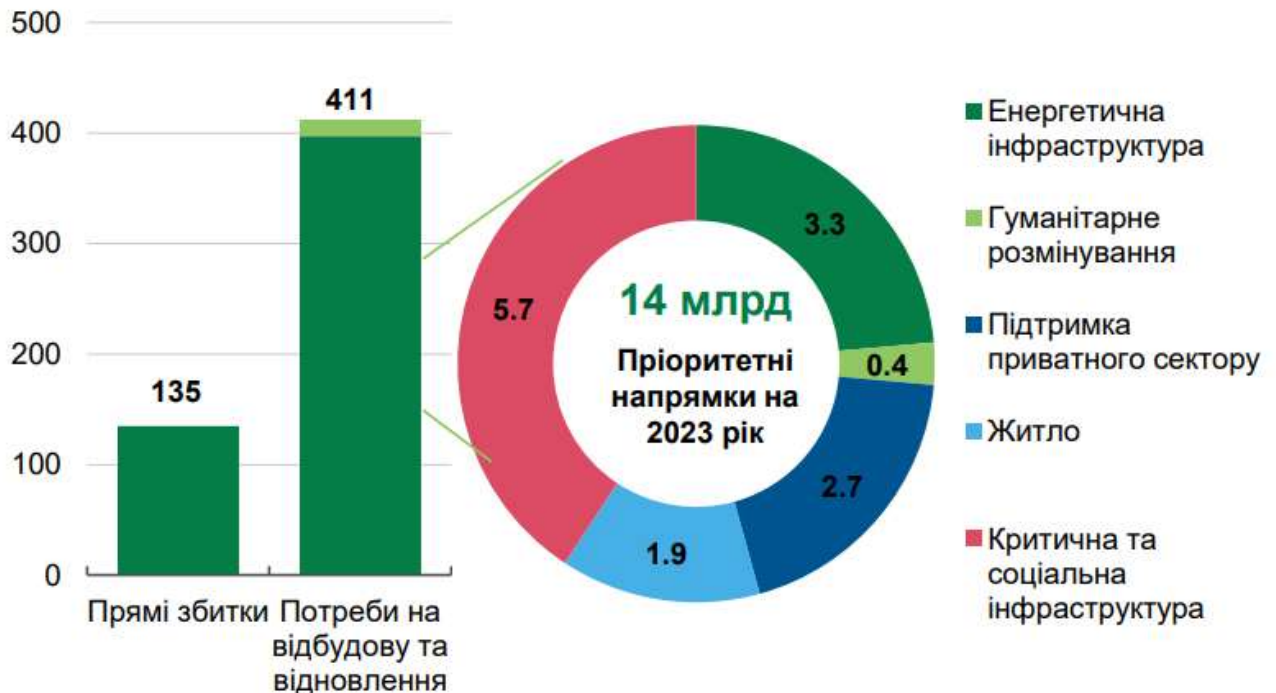
Зважаючи на триваючий військовий конфлікт, оборонна промисловість виділяється як критична сфера для інвестицій. Потреба у передових оборонних технологіях та збільшенні виробничих потужностей стимулює інвесторів вкладати кошти у цей сектор. Розвиток сучасних оборонних систем і технологій має стратегічне значення для національної безпеки та обороноздатності країни.

Інноваційні технології становлять перспективну сферу для майбутніх інвестицій. Сектор ІТ та цифрових послуг має великий потенціал для модернізації та диверсифікації економіки. Інвестиції у розвиток стартапів, цифрову інфраструктуру та технологічні інновації можуть значно підвищити конкурентоспроможність української економіки на міжнародній арені.

Загалом, найпривабливішими секторами для інвестицій в Україні у воєнний та післявоєнний періоди є енергетика, логістика та інфраструктура, сільське господарство, металургія, оборонна промисловість та інноваційні технології. Кожен із цих секторів відкриває унікальні можливості для

вітчизняних та іноземних інвесторів, які прагнуть сприяти відновленню та розвитку української економіки.

Оцінка потреб на відновлення та відбудову*, млрд дол. США

* Станом на 24 лютого 2023 року.

Джерело: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (Світовий банк, Європейська комісія, ООН, КМУ).

Рис.5. Оцінка потреб на відновлення та відбудову

Джерело: складено автором за даними джерела [21]

Потенціал відновлення на ринку венчурного капіталу існує та залежить від стабілізації економічного середовища та залучення іноземних інвестицій після конфлікту.

Хоча війна порушила фінансування та довіру інвесторів, вона також спонукала до переоцінки інвестиційних стратегій, що потенційно призведе до більш стійкої екосистеми венчурного капіталу в довгостроковій перспективі. Зосередження уваги на секторах з високим потенціалом зростання може залучити новий інтерес інвесторів, які прагнуть скористатися післявоєнними зусиллями відновлення.

Водночас, слід зауважити і на проблемах відсутності надійного правового захисту інвесторів, що суттєво зменшує їхню готовність інвестувати в інститути спільного інвестування під час воєнного стану. Така

ситуація посилюється нестабільністю та непередбачуваністю правового середовища, що створює клімат невизначеності для потенційних інвесторів. Наступні пункти ілюструють ключові фактори, що впливають на поведінку інвесторів за цих умов.

Відсутність спеціального органу для управління інвестиційною діяльністю призводить до відсутності чітких орієнтирів щодо іноземних інвестицій, зокрема у стратегічних секторів [22].

Чинне законодавство допускає примусове відчуження акцій без належної компенсації, що підриває довіру інвесторів [23].

Воєнний стан створює значні економічні ризики, включаючи коливання фінансових ринків та політичну нестабільність, що стримує інвестиції [24].

Інвестори надають пріоритет безпеці та стабільності, часто уникаючи ринків, які сприймаються як високоризикові, такі як Україна під час триваючих військових операцій [23].

Недостатня спроможність регуляторних органів, таких як Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, не дозволяє ефективно захистити права інвесторів [24].

Корупція та тиск правоохоронних органів на бізнес ще більше підривають довіру до правової системи, змушуючи інвесторів вагатися щодо залучення коштів.

І навпаки, деякі стверджують, що, незважаючи на ці проблеми, можливості для інвестицій можуть виникнути в секторах, які вважаються важливими для післявоєнної реконструкції, потенційно залучивши ризик-толерантних інвесторів, готових подолати невизначеності.

Тому варто наголосити на нагальній необхідності захисту прав та інтересів індивідуальних інвесторів на фондовому ринку України, що набуває все більшого значення у зв'язку з нинішнім військовим конфліктом.

Виділемо окремо кілька ключових проблем, зокрема:

- Блокування доступу інвесторів до своїх активів.
- Відсутність надійних законодавчих гарантій захисту прав приватної власності.

- Недостатня спроможність регуляторних установ, зокрема Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

Останні судові рішення, вказують на те, що чинне українське законодавство дозволяє примусове відчуження акцій окремих інвесторів на користь держави під час воєнного стану без їх згоди або повної компенсації. Тому основним питанням захисту окремих інвесторів є недостатня інституційна спроможність регуляторних органів та відсутність надійної законодавчої бази. Розглянемо декілька заходів, які можуть підвищити потенціал Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) в Україні. Ці заходи спрямовані на зміцнення нормативної бази та покращення захисту інвесторів, що є важливим для сприяння сприятливому інвестиційному клімату:

- Підвищення інституційної спроможності: Посилення інституційної спроможності НКЦПФР має вирішальне значення. Це включає збільшення кількості кваліфікованого персоналу та надання їм належної підготовки для ефективного нагляду за фондовим ринком та захисту прав інвесторів.

- Законодавчі реформи: Важливим є розробка надійної законодавчої бази, яка гарантує недоторканність прав приватної власності. Це передбачало б узгодження національного законодавства зі світовими стандартами, щоб забезпечити безпеку інвесторів у своїх інвестиціях.

- Створення механізмів захисту інвесторів: Створення системи, подібної до Американської корпорації захисту інвесторів цінних паперів (SIPC), забезпечить безпечну мережу для інвесторів. Цей механізм допоможе захистити активи окремих інвесторів у разі фінансової нестабільності або ринкових збоїв

- Прозорість та відповідальність: Підвищення прозорості та підзвітності публічних компаній є життєво важливим. Цього можна досягти шляхом впровадження більш жорстких вимог до звітності та забезпечення дотримання компаній високих стандартів корпоративного управління.

- Цифровізація та інновація: Сприяння цифровізації та інноваційному розвитку фондових бірж може підвищити ефективність та доступність ринку.

Це включає впровадження сучасних технологій, які впорядковують торгові процеси та покращують залучення інвесторів.

- Розвиток інститутів спільного інвестування: Створення умов для активного розвитку інститутів спільного інвестування може допомогти диверсифікувати варіанти інвестування для індивідуальних інвесторів, зробивши ринок більш привабливим.

- Перегляд податкової політики: Перегляд податкової політики для створення більш сприятливого середовища для інвесторів може заохотити як внутрішні, так і іноземні інвестиції. Це може включати зменшення податкового навантаження або надання стимулів для довгострокових інвестицій.

Реалізуючи ці заходи, НКЦПФР може значно підвищити свій потенціал для захисту інвесторів та сприяти мобілізації капіталу, необхідного для післявоєнних зусиль України з відновлення.

На фінансовому ринку прогресивно виникають нові та трансформаційні тенденції у фінансових технологіях, зумовлені насамперед імперативною потребою адаптації до швидко мінливих сучасних реалій, спричинених триваючим конфліктом. Війна, безперечно, діє як каталізатор виживання та стійкості різних фінансових установ та пов'язаних з ними продуктів, тим самим викликаючи виражений перехід до віддаленої взаємодії з клієнтами, що стає все більш важливим у цьому контексті. Однак важливо зазначити, що активні військові дії згубно вплинули як на розмір, так і на структурний склад активів фінансових установ, зокрема, коли банки зберегли основну частку ринкових активів у цей бурхливий період. Висновки, сформульовані в цьому дослідженні, свідчать про нагальну потребу фінансового ринку продовжувати свою еволюцію та інноваційні зусилля, щоб ефективно вирішувати безліч проблем, що виникають через триваючий конфлікт та результуючу економічну нестабільність, що виникла.

2.2 Основні показники діяльності інститутів спільного інвестування та управління їх активами

В умовах повномасштабної війни росії проти України, що розпочалася наприкінці лютого 2022 року, галузь управління активами інституційних інвесторів та адміністрування пенсійних фондів в Україні зберігала стійкість і зазнала лише несуттєвого зменшення кількості учасників, а у вартісному вимірі – зросла за підсумками року. Впродовж усього 2023 року, в умовах повномасштабної війни росії проти України, що тривала другий рік, вітчизняна галузь управління активами ІСІ продовжувала працювати й прискорювала темпи зростання як за кількістю новостворених фондів, так і за активами в управлінні. Водночас, зменшення кількості КУА тривало, попри появу нових компаній. За перше півріччя 2024 року індустрія управління активами інститутів спільного інвестування в Україні залишалася доволі стабільною (Табл. 2.1). В умовах повномасштабної війни росії проти України, що на кінець червня тривала вже 28 місяців поспіль, галузь повернулася і до кількісного зростання за всіма основними показниками [25], [26], [27].

Таблиця 2.1 – Кількість КУА та ІСІ

Дата	Кількість КУА (усіх)	Кількість ІСІ в управлінні	Кількість сформованих ІСІ (такі, що досягли нормативу мін. обсягу активів)
31.12.2021	312	1765	1711
31.12.2022	300	1795	1742
31.03.2023	299	1828	1775
30.06.2023	294	1819	1764
30.09.2023	285	1811	1762
31.12.2023	284	1812	1772
31.03.2024	278	1828	1787
30.06.2024	279	1842	1795

Джерело: складено автором за даними джерела [25], [26], [27].

На фоні зменшення кількості компаній з управління активами можна відзначити зростання кількості ІСІ за рахунок корпоративних венчурних

інвестиційних фондів, при зменшенні кількості пайових інвестиційних фондів (Табл. 2.2), Рис. 6.

Таблиця 2.2 – ІСІ, що досягли нормативу мінімального обсягу активів, за типами, видами та правовими формами фондів

Дата / Період	Всього	ІІФ*									КІФ*		
		ВД*	ВС*	ІД*	ІС*	ЗД*	ЗН*	ЗС*	ЗК*	ЗВ*	ЗН*	ЗК*	ЗВ*
31.12.2021	1711	7	10	14	4	3	20	1	4	692	48	5	903
31.12.2022	1742	7	10	15	4	2	19	1	6	683	45	6	944
31.03.2023	1775	7	10	15	4	2	20	1	8	688	44	6	970
30.06.2023	1764	7	10	15	4	2	20	1	8	677	44	6	970
30.09.2023	1762	7	10	15	4	2	20	1	8	662	43	6	984
31.12.2023	1772	7	10	15	4	2	20	1	8	637	45	6	1017
31.03.2024	1787	7	10	15	4	2	20	1	8	645	43	6	1026
30.06.2024	1795	7	10	15	4	1	21	1	8	624	39	7	1058

* ВД – відкриті диверсифіковані ІСІ, ВС - відкриті спеціалізовані, І – інтервальні диверсифіковані, ІС - інтервальні спеціалізовані, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН - закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗС - закриті спеціалізовані, ЗК - закриті кваліфікаційні, ЗВ - закриті недиверсифіковані венчурні ІСІ.

Джерело: складено автором за даними джерела [25], [26], [27].

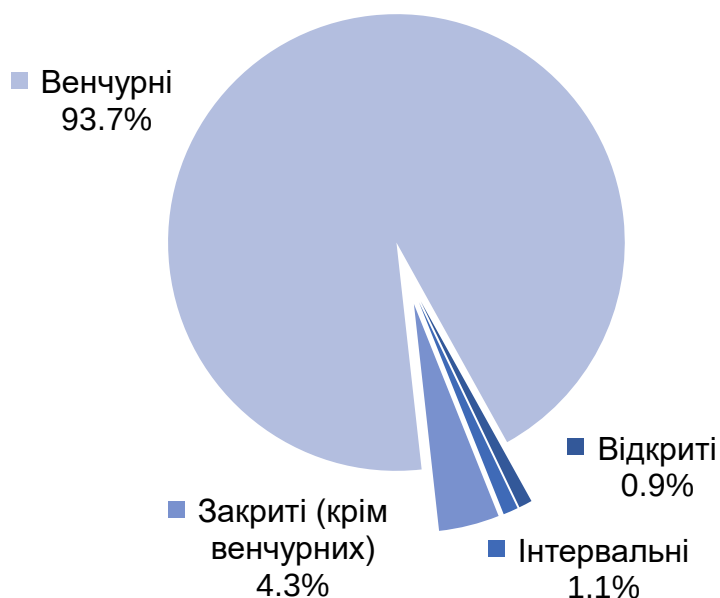

Рис. 6. Інститути спільного інвестування за видами і типами, станом на 30.06.2024р.

Джерело: складено автором за даними джерела [25], [26], [27].

Венчурні фонди стали основним драйвером зростання галузі, компенсуючи зниження активності в інших секторах ІСІ.

Протягом 2022 - 2024 років спостерігалось незначне зростання частки Києва та Київської області у регіональному розподілі компаній з управління активами. Відповідно, ця частка склала 69.9% у червні 2024р, що все ще було дещо менше, ніж 71.33% на кінець 2022 року [25], [26], [27].

У інших регіонах України, включаючи ті, що входять до п'ятірки лідерів за кількістю КУА, суттєвих змін не відбулося. Наприклад, частка Дніпра та області залишалася на рівні 7.2%, де діяло 20 компаній. Харківська область, яка піддавалася регулярним повітряним атакам з боку росії, зберігала третє місце з часткою 6.8% та 19 компаніями. Львівська область мала частку 3.9% з 11 компаніями, а Одеса та область - 2.5% з 7 компаніями.

Частка інших областей України, які не входять до ТОП-5 за кількістю КУА, також майже не змінилася і складала 9.7% з 27 компаніями на кінець червня 2024 року Рис.7.

Рис.7. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 30.06.2024 р.

Джерело: [27].

Загалом, розподіл компаній з управління активами по регіонах України залишався відносно стабільним, попри деякі незначні зміни в частках регіонів.

Сукупні загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів (сформованих, «визнаних» ІСІ), на 30 червня 2024 року дорівнювали 619 058 млн грн, за даними звітів фондів (рис. 8). За 6 місяців 2024р. вони зросли загалом на 3%, а за весь 2023 рік – на 12.4%. За останні два з половиною роки, від грудня 2021-го (включно з 22-ма місяцями повномасштабної війни РФ проти України і 6-ма місяцями зупинки регулятором діяльності та звітування фондів і профучасників у 2022 році), активи сформованих ІСІ збільшилися на 18,9% – завдяки динаміці венчурних фондів.

Рис.8. Динаміка вартості активів ІСІ

Джерело: складено автором за даними джерела [25], [26], [27].

Аналіз кількості інвесторів у різних типах ІСІ за період 2022 – перше півріччя 2024 року свідчить про неоднорідність інтересу інвесторів до різних форматів фондів залежно від їх структури та способу розміщення.

Кількість інвесторів у різних секторах ІСІ зазнала істотних змін протягом 2022-2024 років, відображаючи адаптацію інвестиційної поведінки до макроекономічної ситуації. Найбільше зростання інтересу спостерігається у закритих ІСІ з приватним розміщенням у 2022-2023 роках, а з початку 2024 року — у закритих фондах з публічним розміщенням. Венчурні фонди відновлюють популярність, тоді як відкрити ІСІ продовжують нарощувати інвесторську базу Рис.9.

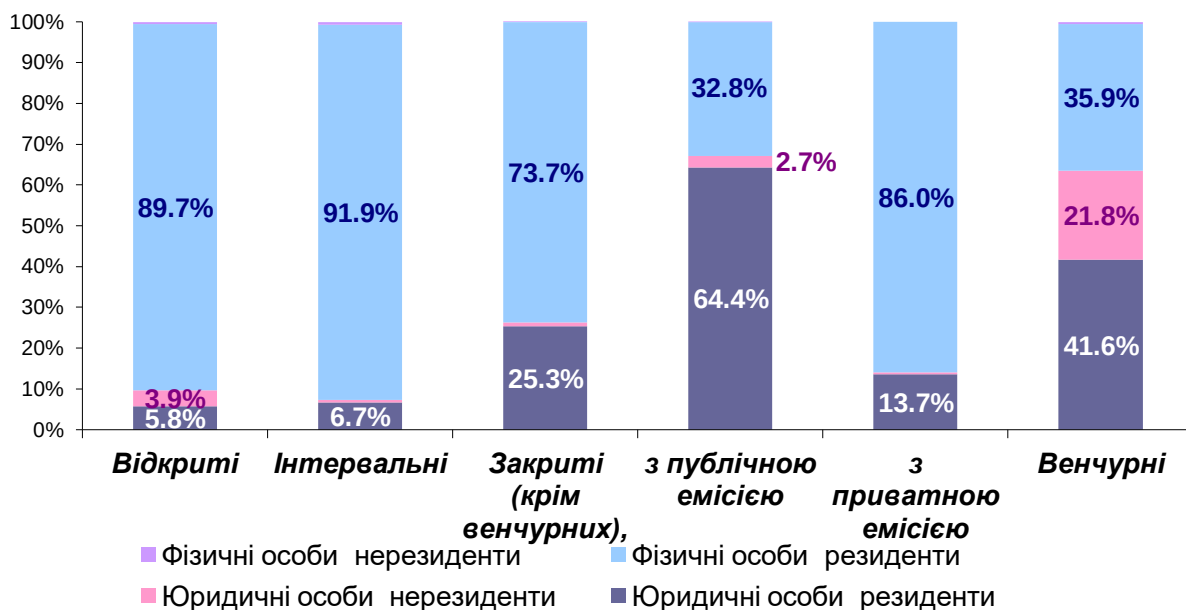

Рис. 9 Інвестори ІСІ за категоріями станом на 30.06.2024 р

Джерело: [27].

Розглянемо динаміку за період 2022р – перше півріччя 2024р більш детально [25], [26], [27].:

За цей період інтерес до венчурних фондів зазнав коливань. У 2022 році кількість інвесторів у венчурні фонди скоротилася, що свідчить про певну обережність інвесторів у відношенні високоризикових проєктів на фоні економічної нестабільності. Однак у 2023 році венчурні фонди почали поступово відновлювати популярність. Це може свідчити про зростання довіри до інноваційних секторів і готовність інвесторів повертатися до високоприбуткових, але ризикованих проєктів. Відновлення інтересу продовжилося і в 2024 році, що вказує на помітне повернення інвесторів до венчурних фондів після спаду.

Закриті ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) демонстрували стабільний інтерес з боку інвесторів протягом 2022 року, і цей тренд навіть посилювався у 2023 році. Приріст інвесторів у таких фондах можна пояснити їхньою привабливістю для тих, хто шукає менш ризикові, але стабільні вкладення, особливо в умовах економічних і соціальних викликів. У першому півріччі 2024 року, однак, зростання кількості інвесторів у таких фондах уповільнилося, що свідчить про стабілізацію цього сегмента на фоні вже досягнутих обсягів.

Закриті ІСІ з публічним розміщенням стали одним із найбільш популярних секторів на початку 2024 року. Протягом 2022 та 2023 років цей вид фондів не демонстрував суттєвих змін, проте в 2024 році інтерес різко зріс. Це пов'язано зі зміною способу розміщення одного з фондів, який перейшов у категорію з публічним розміщенням, що зробило його доступнішим для інвесторів. Поява нових фондів у цій категорії також посилила динаміку зростання. Закриті фонди з публічним розміщенням приваблюють інвесторів завдяки більшій прозорості та контролю, що є важливим в умовах відновлення довіри до ринку.

У 2022 році кількість інвесторів у відкриті ІСІ поступово зменшувалась, що свідчить про зниження інтересу до цих ліквідних інструментів у нестабільні часи. Однак у 2023 році почалася позитивна динаміка, яка продовжилася і в першому півріччі 2024 року. Поступове повернення інвесторів до відкритих ІСІ свідчить про зростання довіри до ринку, оскільки цей вид фондів дає можливість легкої купівлі-продажу часток. Відкриті ІСІ привабливі для інвесторів, що цінують ліквідність та хочуть мати можливість швидко реагувати на ринкові зміни.

Отже, за період з 2022 до першого півріччя 2024 року інтерес інвесторів до різних типів ІСІ змінювався залежно від макроекономічних умов та рівня ризику, який вони готові були приймати. Венчурні фонди повернули частину інвесторів, що готові до ризикових вкладень. Закриті ІСІ з приватним розміщенням стали стабільним вибором для консервативніших інвесторів, тоді як закриті ІСІ з публічним розміщенням демонструють зростаючу

популярність завдяки новим можливостям та прозорості. Відкриті ІСІ поступово відновлюють інтерес завдяки своїй ліквідності та гнучкості.

Аналіз структури активів ІСІ за період 2022 – перше півріччя 2024 року показує поступове відновлення інтересу до цінних паперів, особливо до ОВДП, як до надійного фінансового інструменту (Рис. 10). Після спаду в 2022 році в 2023-му і надалі спостерігається зростання частки цінних паперів і деривативів, зокрема в публічно розміщених інтервальних та закритих ІСІ. Це демонструє загальну тенденцію до повернення інвесторів до більш структурованих, стабільних активів у певних сегментах ІСІ, водночас зі збереженням помірного інтересу до акцій у деяких секторах, таких як інтервальні фонди.

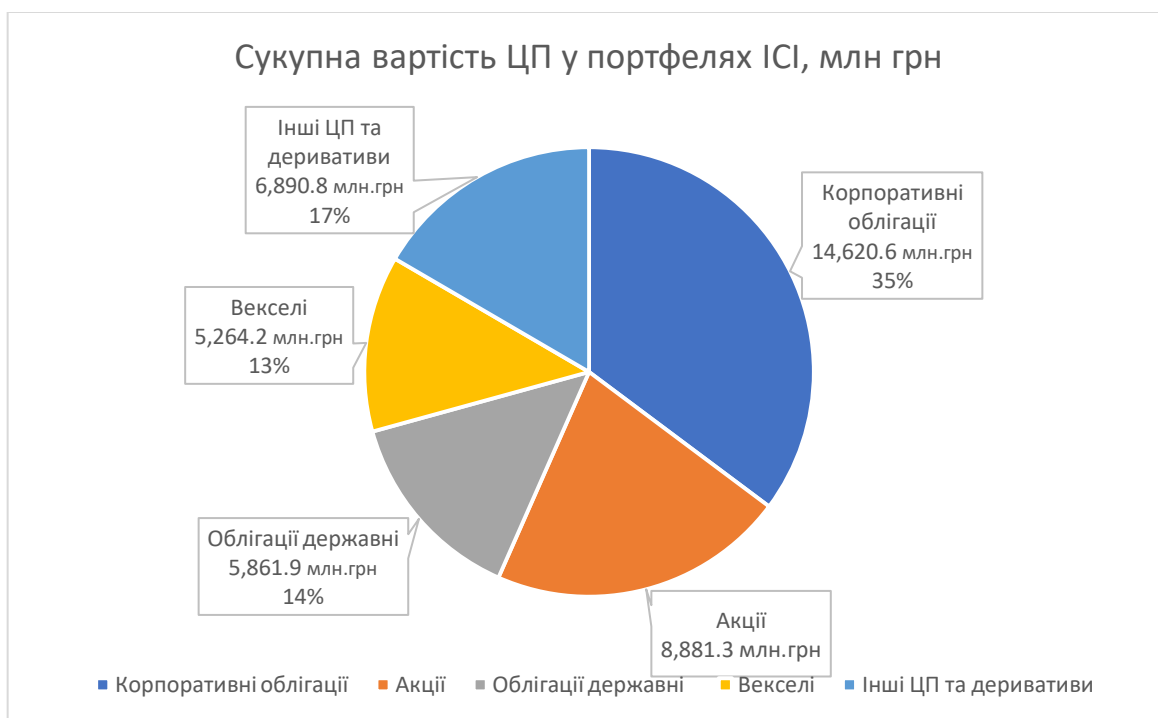

Рис.10 Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ на 30.06.2024р.

Джерело: складено автором за даними джерела [27].

Таким чином, зростання частки ОВДП в активному портфелі ІСІ і зростання інтересу до акцій у певних секторах вказують на прагнення до більшої стабільності, що поєднується з помірними ризиками для підвищення прибутковості.

Доходність у більшості секторів ІСІ зросла завдяки вкладенням у державні облігації (ОВДП) та акції. Це сприяло загальній прибутковості інвестицій навіть на тлі інфляції.

ІСІ стали значущим джерелом фінансової підтримки держави через придбання ОВДП, що забезпечило необхідне фінансування в умовах війни. Це також дозволило посилити кредитування банківського сектору.

Відповідно до даних НКЦПФР [28], [29], [30] за 2022р – три квартали 2024р. ринок капіталів мав наступні ключові характеристики і тенденції:

На початку аналізованого періоду спостерігалось значне падіння активності ринку, зокрема в 2022 році загальний обсяг випусків знизився до 57,45 млрд грн. Проте 2023 року ринок продемонстрував відновлення, досягнувши 76,08 млрд грн, що засвідчує відновлення інтересу інвесторів. Особливо варто зазначити різкий приріст у 2024 році: за січень-вересень обсяг випусків збільшився до 373,32 млрд грн (Табл. 2.3).

Таблиця 2.2 – Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією

Період	Обсяг випуску акцій, млн грн	Кількість випусків, шт
2022	35 048,30	20
2023	9 151,70	30
9 місяців 2024	337 596,23	41

Джерело: складено автором за даними джерел [28], [29], [30]

Такий приріст свідчить про високі темпи зростання капіталізації ринку та посилення довіри інвесторів до фондового ринку України. Після кризи 2022 року, коли було зареєстровано лише 20 випусків на 35,05 млрд грн, у 2023 році обсяги зменшилися до 9,15 млрд грн. Однак у 2024 році відбулося значне зростання до 337,6 млрд грн у результаті 41 випуску акцій, що відображає інтерес до великих проєктів і посилення активності на ринку акцій.

Розглянемо динаміку щодо випусків облігацій (Табл. 2.3). У 2022 році кількість випусків облігацій досягла 39, але обсяг становив лише 2,03 млрд грн. Зростання обсягів випусків у 2023 році до 13,05 млрд грн при зниженні

кількості випусків до 24 свідчить про зацікавленість у боргових інструментах, незважаючи на кризу. Проте в 2024 році, попри збільшення кількості випусків, обсяг інвестицій у цей інструмент зменшився до 4,67 млрд грн, що може свідчити про обережність інвесторів через нестабільні умови.

Таблиця 2.3 - Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих Комісією

Період	Обсяг випуску облігацій підприємств, млн грн				Обсяг випуску корпоративних облігацій в млн доларах США	Кількість випусків, шт
	Загальний обсяг зареєстрованих випусків, млн грн	Підприємства (крім банків та страхових компаній)	Банки	Страхові компанії		
2022	2026,45	2026,45	0	0	0	39
2023	13045	13045	0	0	0	24
9 місяців 2024	4 665,00	4 465,0	200	0	15	28

Джерело: складено автором за даними джерел [28], [29], [30]

Значні зміни також спостерігалися в структурі випусків інвестиційних сертифікатів і акцій корпоративних фондів. Після суттєвого зростання у 2023 році обсягу випусків інвестиційних сертифікатів до 30,1 млрд грн, у 2024 році цей показник зменшився до 12,35 млрд грн, тоді як обсяг випусків акцій корпоративних фондів зріс до 18,71 млрд грн. Це свідчить про зміну інтересів інвесторів на користь корпоративних фондів.

Торговельна активність за період 2022-9 місяців 2024р. має позитивну динаміку (Табл. 2.4).

У 2022 році обсяг торгів на організованих ринках становив 160,64 млрд грн, і основний обсяг торгів складався з облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП). Протягом наступних років торговельна активність суттєво зросла — в 2023 році обсяг торгів збільшився майже втричі до 436,43 млрд грн, а за 9 місяців 2024 році досяг 461,79 млрд грн. Домінування ОВДП, які становили близько 84,87% обсягів торгів у 2024 році, вказує на стабільність державних інструментів у період макроекономічної нестабільності.

Таблиця 2.4 - Обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу з розподілом за видом фінансового інструменту, млн грн

Період	2022	2023	9 місяців 2024
Акція	91,75	109,90	40,19
Акція іноземного емітента	936,60	7,10	11,55
Акція КІФ	2,89	0,10	73,10
Інвестиційний сертифікат	1,49	11,20	3148,17
Корпоративна облігація	197,88	8799,00	8669,47
Облігація внутрішніх державних позик України	152825,19	406008,70	391936,68
Облігація внутрішніх місцевих позик	61,53		102,85
Облігація зовнішніх державних позик України	3819,30	200,30	705,99
Облігація іноземного емітента	88,28	121,10	112,41
Облігація іноземної держави	2296,08	21071,70	44415,99
Облігація підприємства	309,19	103,00	367,76
Ф'ючерсний контракт	5,87		
Державний дериватив			3,77
Своп			12205,09
Усього	160636,02	436432,10	461793,02

Джерело: складено автором за даними джерел [28], [29], [30]

Отже основні показники діяльності інститутів спільного інвестування та управління їх активами свідчить про адаптацію фондового ринку України до умов діяльності під час війни та поступове повернення інвестиційної активності. Показники емісій та торговельної активності демонструють довіру інвесторів до державних інструментів, зокрема ОВДП, та поступове зростання попиту на акції великих емітентів. ІСІ, своєю чергою, стали потужним механізмом підтримки економіки, забезпечуючи фінансування держави і кредитування банків. Стабілізація та поступове зростання цих інститутів підтверджують їхню важливість як фінансових партнерів держави в умовах макроекономічної нестабільності.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансовий ринок України є важливим індикатором економічного розвитку, проте його потенціал часто залишається недооціненим. Інститути спільного інвестування можуть стати рушійною силою для активізації інвестиційної діяльності та забезпечення сталого економічного зростання. ІСІ забезпечують мобілізацію капіталу та його розподіл між галузями економіки. Проте їх роль в Україні залишається обмеженою через структурні проблеми, серед яких домінування державних цінних паперів на ринку, недостатня увага до корпоративного сегмента, низький рівень фінансової грамотності населення та слабка підтримка з боку регуляторних органів.

Розглянемо ключові тенденції діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України (Табл.3.1) і основні проблеми розвитку ринку ІСІ в Україні (Табл.3.2)

Таблиця 3.1 - Ключові тенденції на ринку ІСІ в Україні

Тенденція	Опис	Причини
Зростання інтересу до інвестицій	Бажання населення отримати додатковий дохід	Економічна нестабільність, висока інфляція
Розвиток цифрових інвестиційних платформ	Зручність та доступність інвестиційних сервісів	Пандемія COVID-19, війна в Україні, технологічний прогрес
Збільшення кількості спеціалізованих фондів	Диверсифікація інвестиційних інструментів	Попит на інвестиції в конкретні сектори економіки (венчурне фінансування, нерухомість)
Посилення регулювання ринку ІСІ	Підвищення прозорості ринку	Зростання ризиків для інвесторів, міжнародні стандарти

Джерело: складено автором самостійно

Таблиця 3.2 - Основні проблеми розвитку ринку ІСІ в Україні

Проблема	Опис	Наслідки
Недостатня довіра інвесторів	Минулий негативний досвід інвесторів, відсутність довгострокової історії успішної діяльності ІСІ	Низький рівень інвестицій, переважання короткострокових депозитів
Обмежений спектр інвестиційних інструментів	Переважання традиційних інвестиційних продуктів	Низька диверсифікація портфелів, обмежені можливості для отримання високого доходу
Недостатня інформованість інвесторів	Відсутність достатньої інформації про можливості інвестування в ІСІ та ризики, пов'язані з ними	Нераціональні інвестиційні рішення, втрати коштів

Джерело: складено автором самостійно

Отже відштовхуючись від наших висновків, визначимо основні напрямки напрямів активізації діяльності інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України і розглянемо кожен з них більш детально:

- Популяризація ІСІ;
- Розширення спектра інвестиційних продуктів;
- Спрощення процедури інвестування;
- Підвищення захисту прав інвесторів;
- Створення сприятливого інвестиційного клімату;
- Розвиток інфраструктури ринку.

Популяризація інститутів спільного інвестування серед інвесторів

Реалізація цільових програм фінансової грамотності має вирішальне значення. Низький рівень фінансової інклюзії, частково обумовлений недостатнім розумінням доступних фінансових продуктів. Уряд може

відігравати ключову роль у просуванні ініціатив фінансової освіти, які інформують громадян про переваги та використання різних фінансових послуг. Ці програми повинні бути розроблені так, щоб охопити різноманітні демографічні показники, включаючи сільське населення та людей з низьким рівнем доходу, щоб гарантувати, що кожен має знання, необхідні для ефективної взаємодії з фінансовою системою.

Сприяння фінансовій грамотності має важливе значення для покращення розуміння фінансових інструментів та заохочення участі в ІСІ. Ось кілька ефективних стратегій для досягнення цієї мети:

- Інтеграція фінансової освіти в шкільні програми може закласти міцну основу для фінансової грамотності з юного віку. Програми повинні охоплювати основні поняття, такі як бюджетування, заощадження, інвестування та розуміння фінансових продуктів. Такий підхід гарантує, що студенти виростають з необхідними навичками для ефективного управління своїми фінансами.

- Організація семінарів та тренінгів у місцевих громадах може забезпечити доступну фінансову освіту дорослим. Ці події можуть бути адаптовані до різних демографічних даних, враховуючи конкретні потреби, такі як планування виходу на пенсію, інвестиційні стратегії та управління боргами. Залучення місцевих експертів до проведення цих сесій може підвищити авторитет та інтерес.

- Розробка онлайн-платформ, які пропонують безкоштовні або недорогі курси фінансової грамотності, може охопити ширшу аудиторію. Ці ресурси можуть включати інтерактивні модулі, відео та вікторини, щоб зробити навчання цікавим. Крім того, надання завантажуваних матеріалів та посібників може допомогти людям застосувати те, що вони навчаються, у реальних ситуаціях.

- Співпраця з КУА, НКЦПФР, банками та фінансовими організаціями та провідними університетами може сприяти поширенню фінансових знань. Ці установи можуть спонсорувати освітні ініціативи,

надавати експертних спікерів та пропонувати ресурси, які допомагають демістифікувати роботу ІСІ, а також інші фінансові продукти та послуги.

- Використання платформ соціальних медіа для обміну фінансовими порадами, інфографікою та історіями успіху може залучити молодшу аудиторію. Захоплюючий вміст, який легко зрозуміти та яким можна поділитися, може допомогти широко поширювати повідомлення про фінансову грамотність.

- Запропонування стимулів для окремих осіб брати участь у програмах фінансової грамотності може підвищити залученість. Вони можуть включати сертифікати, невеликі фінансові винагороди або участь у розіграві за проходження курсів або відвідування семінарів.

- Створення груп підтримки або форумів, де люди можуть обговорювати фінансові теми та обмінюватися досвідом, може сприяти розвитку спільноти навчання. Ці мережі можуть забезпечити постійну підтримку та мотивацію для людей покращити свою фінансову грамотність.

- Регулярний збір відгуків від учасників програм фінансової грамотності може допомогти визначити сфери для вдосконалення. Адаптація вмісту та методів доставки на основі цього зворотного зв'язку гарантує, що програми залишаються актуальними та ефективними.

Реалізуючи ці стратегії, можна ефективно сприяти популяризації ІСІ та підвищенню фінансової грамотності, що призведе до більш інформованої громадськості, яка краще підготовлена для взаємодії з фінансовими ринками, включаючи ринок цінних паперів. Це особливо важливо в контексті України, де підвищення фінансової грамотності може сприяти подоланню інституційних дисбалансів у фінансовому секторі [31].

Розширення спектру інвестиційних продуктів

Диверсифікація інвестиційних фондів:

- Створення венчурних фондів для стартапів сприятиме залученню капіталу для підтримки перспективних проєктів, особливо в технологічній сфері допоможе стимулювати інновації та розвиток малого бізнесу в Україні.

- Інвестиційні фонди, орієнтовані на "зелені" проєкти, дозволять підтримувати екологічно чисті технології та відповідати глобальним трендам сталого розвитку.

- Індексні фонди, що відображають динаміку українських або міжнародних ринків, зроблять інвестиції більш доступними та прозорими для приватних інвесторів. Це також сприятиме залученню пасивних інвестицій.

- Інвестиційні фонди нерухомості (REITs) нададуть інвесторам можливість вкладати кошти в нерухомість без необхідності прямого придбання об'єктів, що підвищить ліквідність і знизить бар'єри для входу.

Впровадження інноваційних інвестиційних інструментів:

- Інтеграція провідних міжнародних стратегій управління активами, таких як ESG-інвестування або факторні моделі, забезпечить конкурентоспроможність українських фондів на світовій арені.

- Запровадження інструментів, таких як криптоактиви, токенизовані активи або краудфандингові платформи, дозволить залучати нові сегменти інвесторів і стимулювати розвиток фінансових технологій.

Такі ініціативи допоможуть розширити можливості для інвесторів, підвищити конкурентоспроможність інвестиційних інститутів України та сприяти довгостроковому розвитку фінансового ринку.

Спрощення процедури інвестування

Доступність і простота інвестиційних процесів є ключовими для залучення нових учасників ринку. Важливо створити умови, за яких інвестори, включаючи роздрібних, зможуть швидко і без зайвих складнощів здійснювати операції.

Діджиталізація – це критичний фактор підвищення ефективності державної фінансової політики, спрямованої на активізацію інвестиційної діяльності. Впровадження автоматизованих систем дозволяє мінімізувати використання ресурсів та корупційні ризики [32].

Діджиталізація інвестиційних процесів:

- Створення сучасних онлайн-платформ забезпечить зручний доступ до інвестиційних продуктів, знижуючи витрати і підвищуючи ефективність торгівлі.

- Використання цифрових рішень для автоматичного формування звітності знизить операційні витрати фондів і підвищить прозорість для регуляторів та інвесторів.

Оптимізація адміністративних процедур:

- Спрощення реєстраційних процесів і скорочення кількості обов'язкових документів і формальностей зробить інвестиційний ринок доступнішим для нових учасників.

- Усунення надмірного адміністративного регулювання сприятиме створенню більш динамічного ринкового середовища, зменшуючи витрати фондів і стимулюючи їхню активність.

- Використання сучасних технологій документообігу, таких як електронний підпис і блокчейн, дозволить значно прискорити процеси затвердження та узгодження операцій.

Блокчейн-рішення:

- Впровадження блокчейн-технологій у діяльність інститутів спільного інвестування забезпечить автоматичний облік транзакцій та відкритий доступ до інформації про всі операції, що підвищить рівень довіри інвесторів та зменшить ризики приховування даних.

- Децентралізація баз даних дозволить унеможливити фальсифікацію фінансових операцій, оскільки інформація зберігатиметься у зашифрованому вигляді в розподіленій мережі.

Зниження бар'єрів для інвесторів:

- Зменшення мінімального порогу входу завдяки розробці і впровадженню фондів із мінімальними стартовими інвестиціями (наприклад, від 1 000 грн) дозволить залучити ширший сегмент населення, включаючи дрібних інвесторів, та підвищити доступність фінансових інструментів.

- Забезпечення рівного доступу для іноземних інвесторів та гармонізація законодавства з міжнародними нормами для забезпечення

можливості іноземним інвесторам безперешкодно вкладати в українські ІСІ сприятиме залученню зовнішнього капіталу.

Такі ініціативи сприятимуть розвитку інститутів спільного інвестування, зроблять фінансовий ринок України більш прозорим і доступним, а також підвищать його конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Підвищення захисту прав інвесторів

Механізми страхування та гарантування:

- Створення системи страхування втрат, схожої до банківських депозитних гарантій, захистить інвесторів від форс-мажорів.
- Розробка компенсаційних схем для інвесторів у разі банкрутства або недобросовісної діяльності компаній, які допоможуть інвесторам частково повернути вкладені кошти.

Створення сприятливого інвестиційного клімату

Державна підтримка:

- Розробка довгострокової стратегії розвитку фондового ринку із визначенням пріоритетів і напрямів розвитку стимулюватиме залучення інвестицій.
- Залучення іноземних партнерів забезпечить доступ до капіталу і підвищить довіру до українського ринку.

Заходи з підвищення інвестиційної привабливості:

- Залучення компаній до емісії облігацій та акцій збільшить інструментарій для інвесторів.
- Зниження витрат на реєстрацію цінних паперів сприятиме зростанню кількості емітентів.

Розвиток інфраструктури ринку

Вдосконалення депозитарної системи:

- Покращення технічної бази забезпечить точність і швидкість фінансових операцій.
- Забезпечення швидких та прозорих операцій, використання автоматизованих систем обробки сприятиме зниженню операційних ризиків.

Розвиток інформаційно-технологічної інфраструктури:

- Створення уніфікованих інформаційних платформ. Єдині платформи забезпечать доступність інформації для всіх учасників ринку.
- Розвиток систем кібербезпеки для захисту даних інвесторів і фінансових установ зменшить ризик кіберзлочинності.
- Впровадження сучасних технологічних рішень, інтеграція технологій блокчейн, Big Data та штучного інтелекту оптимізує ринок та підвищить його ефективність.

Такі кроки сприятимуть залученню капіталу, підвищенню довіри до українського фінансового ринку та його інтеграції у глобальну фінансову систему.

Вищезазначені заходи сприятимуть підвищенню ефективності роботи інститутів спільного інвестування, збільшенню кількості інвесторів та зростанню довіри до фінансового ринку України.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ) на фінансовому ринку України були досягнуті поставлені завдання, визначено ключові аспекти їх функціонування, а також розроблено рекомендації щодо активізації їхньої діяльності.

Теоретико-методичні аспекти діяльності ІСІ.

Інститути спільного інвестування займають важливе місце у фінансовій системі, забезпечуючи акумулювання коштів інвесторів та їх ефективне розміщення у фінансові інструменти. Їх роль полягає у сприянні диверсифікації ризиків, підвищенні фінансової грамотності населення, а також у стимулюванні економічного розвитку через залучення капіталу до різних секторів економіки. Законодавча база, що регулює діяльність ІСІ в Україні, є достатньо розвиненою, проте потребує вдосконалення в частині адаптації до міжнародних стандартів і вимог.

Аналіз сучасного стану ІСІ в Україні.

У другому розділі роботи здійснено глибокий аналіз діяльності ІСІ на фінансовому ринку України. Зокрема, було виявлено такі ключові тенденції:

- Спостерігається зростання кількості ІСІ та обсягу активів під їх управлінням, що свідчить про поступове відновлення довіри інвесторів.
- Основним типом фондів на українському ринку є закриті недиверсифіковані венчурні ІСІ.
- Спостерігається тенденція до зростання як обсягів так і кількості випусків корпоративних облігацій.
- Відзначимо домінування торгівлі ОВДП, яке становило близько 84,87% обсягів торгів у 2024 році, що вказує на стабільність і безпечність державних інструментів.
- ІСІ, стали потужним механізмом підтримки економіки, забезпечуючи фінансування держави і кредитування банків. Стабілізація та поступове зростання інститутів спільного інвестування підтверджують їхню важливість як фінансових партнерів держави в умовах макроекономічної нестабільності

Водночас дослідження виявило низку проблем, серед яких низький рівень фінансової обізнаності громадян, відсутність довгострокової інвестиційної стратегії, а також вплив нестабільності економіки України на інвестиційний клімат.

Напрями активізації діяльності ІСІ. З метою підвищення ефективності функціонування ІСІ та їхнього впливу на фінансовий ринок запропоновано такі рекомендації:

- Популяризація ІСІ;
- Розширення спектра інвестиційних продуктів;
- Спрощення процедури інвестування;
- Підвищення захисту прав інвесторів;
- Створення сприятливого інвестиційного клімату;
- Розвиток інфраструктури ринку.

Проведене дослідження підтвердило, що ІСІ є перспективним інструментом залучення капіталу та стимулювання економічного зростання. Вони здатні забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами за умов створення сприятливого інституційного середовища та впровадження сучасних інструментів управління.

Запропоновані напрями активізації діяльності ІСІ дозволяють підвищити їх конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках, а також сприяють зростанню обсягів інвестицій в економіку України. Це стане запорукою сталого розвитку фінансового ринку та економіки загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>. (дата звернення 12.09.2024)
2. Anna Slobodianyk., O. Yu. Mohylevska. (2022). 1. Peculiarities Of Speculative Operations On The Capital Market In Ukraine. doi: 10.46299/j.isjmef.20220102.2 (дата звернення 12.09.2024)
3. Y. Tkachenko., V. Ogloblina., A. Popova. (2024). 5. Theoretical aspects of the activities of financial intermediaries in ukraine. Review of transport economics and management, doi: 10.15802/rtem2023/300587 (дата звернення 12.09.2024)
4. Tetiana Slyvka., Viktoriia Nebrat., T. Bodnarchuk. (2023). 2. The role of joint stock companies in the structural change of Ukraine's economy. Ekonomia i Prawo., doi: 10.12775/eip.2023.011 (дата звернення 12.09.2024)
5. Nataliia Gvozdej. (2022). 4. Cooperation of ukraine with international financial and credit organizations: current status and expansion prospects. Three Seas Economic Journal, doi: 10.30525/2661-5150/2022-2-7 (дата звернення 12.09.2024)
6. Інна Миколаївна Новак., Олександр Олексійович Шкільний., Наталія Олександрівна Вернюк. (2021). 3. Генезис методології теорії інвестування. doi: 10.32782/2524-0072/2021-24-18 (дата звернення 12.09.2024)
7. N. V. Shevchenko., Nataliia Halaiko. (2022). 1. The impact of financial intermediaries on the market value of joint stock companies. Вісник Одеського національного університету, doi: 10.32782/2304-0920/3-93-19 (дата звернення 01.10.2024)
8. Любомир Пилипенко, О. Грицай, П. Сороковий. (2022). 2. Облік і оподаткування інститутів спільного інвестування, як один із механізмів фінансування житлового будівництва. Oblik i finansy, doi: 10.33146/2307-9878-2022-3(97)-28-37 (дата звернення 01.10.2024)
9. Юлія Коваленко., Володимир Корнєєв., Яніна Белінська. (2023). 4. Особливості інвестиційної діяльності учасників ринків капіталу. doi: 10.25264/2311-5149-2023-30(58)-55-63 (дата звернення 01.10.2024)

10. Bilous K. (2023). Впровадження заставного менеджменту на фінансовому ринку України. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (2 (94)), 13-18. (дата звернення 01.10.2024)

11. (2023). Ensuring the transformation of the financial services sector in the conditions of national economy sustainable development. *Problems and Prospects of Economic and Management*, (4(36)), 316-324. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-316-324](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-316-324) (дата звернення 01.10.2024)

12. Shust O., Varchenko O., Гринчук Ю., Krysanov D., & Rybak N. (2022). Обґрунтування джерел фінансування аграрних закладів вищої освіти. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 116-124. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.42.2022.3682> (дата звернення 01.10.2024)

13. Рішення НКЦПФР № 144 від 08.03.2022 року «Про упорядкування проведення операцій на ринках капіталу на період дії воєнного стану», <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=12863835> (дата звернення 02.10.2024)

14. Рішення НКЦПФР № 1053 від 04.08.2022 року «Про впорядкування провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у період дії воєнного стану» <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=12893815> (дата звернення 02.10.2024)

15. V. Rysin., P.O. Печенко. (2024). Structural changes in the financial services market in Ukraine: impact of war. *Visnik Natsional'nogo universitetu "L'vivs'ka politehnika"*, 8(1):22-33. doi: 10.23939/semi2024.01.022 (дата звернення 10.10.2024)

16. N. Kravchuk., O. Lutsyshyn. (2023). 3. Ukrainian financial market during the war: realities of functioning. *Світ фінансів*, doi: 10.35774/sf2022.04.112 (дата звернення 15.10.2024)

17. Національний банк України, Військові ОВДП в обігу станом на 01.05.2024р. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/DGDS_Military_2024-05-01.xlsx?v=7 (дата звернення 20.10.2024)

18. Helmut, Kraemer-Eis., Joern, Block., A., Botsari., Frank, Lang., Solvej, Lorenzen., Walter, Diegel. (2024). *Entrepreneurial finance in Europe and the*

Russian war against Ukraine. Journal of Technology Transfer, doi: 10.1007/s10961-024-10067-9 (дата звернення 21.10.2024)

19. Iryna Lytvyn., Yeşim Bulak. (2022). 4. Venture business in Ukraine in wartime conditions. Menedžment ta підприємство в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, doi: 10.23939/smeu2022.02.283 (дата звернення 22.10.2024)

20. І. Б. Хома., Khrystyna Vorobiy. (2024). Investing in Ukraine during the war and prospects for investment processes in the postwar period. Galic'kij ekonomičnij vіsnyk, 86(1):84-89. doi: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.084 (дата звернення 22.10.2024)

21. НБУ, Українська економіка під час війни: стан, виклики та перспективи https://events.bank.gov.ua/uchallenge2023/src/files/1_Pogarska.pdf (дата звернення 25.10.2024)

22. V.O. Kyrychenko. (2024). Legal protection of foreign investments in the conditions of introduced sanctions against aggressor countries and countries sponsoring terrorism. Analitično-porivnâl'ne pravoznavstvo, 144-148. doi: 10.24144/2788-6018.2024.03.23 (дата звернення 26.10.2024)

23. Svitlana Rassadnykova., Oleksandr Boitsov. (2024). 2. Protection of investors as a key prerequisite for capital mobilization for post-war reconstruction of ukraine. doi: 10.32782/2224-6282/191-38 (дата звернення 26.10.2024)

24. Olena Shyshkina., Iryna Borysenko. (2023). 4. Impact of investment security on investment behavior on participants of the financial market in the conditions of martial law. Проблеми і перспективи економіки та управління, doi: 10.25140/2411-5215-2023-3(35)-163-172 (дата звернення 26.10.2024)

25. УАІБ: Огляд діяльності індустрій управління активами інституційних інвесторів та адміністрування пенсійних фондів в Україні за 4-й квартал 2022 року та 2022 рік. Інститути спільного інвестування <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart/uaib-oglyad-diyalnosti-za-4-y-kvartal-2022-roku-ta-2022-rik-instituti-spilnogo-investuvannya> (дата звернення 25.10.2024)

26. УАІБ: Огляд діяльності індустрій управління активами інституційних інвесторів та адміністрування недержавних пенсійних фондів в

Україні 4-й квартал та 2023 рік. Інститути спільного інвестування.
<https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart/uaib-oglyad-diyalnosti-isi-v-ukrajini-4-y-kvartal-ta-2023-rik> (дата звернення 25.10.2024)

27. УАІБ: Огляд діяльності індустрій управління активами інституційних інвесторів та адміністрування недержавних пенсійних фондів в Україні за 2-й квартал 2024 року. Інститути спільного інвестування
<https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart/uaib-oglyad-diyalnosti-industriy-v-ukrajini-2-y-kvartal-2024-roku-instituti-spilnogo-investuvannya> (дата звернення 25.10.2024)

28. НКЦПФР: Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2022 року https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/informatsiina_dovidka_shchodo_rozvytku_fondovoho_ryнку_ukra_sichen_hruden_2022.docx (дата звернення 30.10.2024)

29. НКЦПФР: Інформаційна довідка щодо ринків капіталу України протягом січня - грудня 2023 року https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/02/informatsiina_dovidka_zh_hruden_2023_.pdf (дата звернення 30.10.2024)

30. НКЦПФР: Інформаційна довідка щодо ринків капіталу України протягом січня - вересня 2024 року https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/10/informatsiina_dovidka_zh-sichen_veresen-2024_-1.doc (дата звернення 30.10.2024)

31. Артем Бабенко. (2024). Process of ukraine's financial sector instutionalization and role of corporate securities market. Herald of Khmelnytskyi National University Economic sciences, doi: 10.31891/2307-5740-2024-328-8 (дата звернення 25.10.2024)

32. Oleksandr Vilchynskiyi. (2023). 3. Directions for improving the effectiveness of the state financial policy of intensification investment activity in the context of digitalization. doi: 10.25264/2311-5149-2023-30(58)-41-48 (дата звернення 25.10.2024)